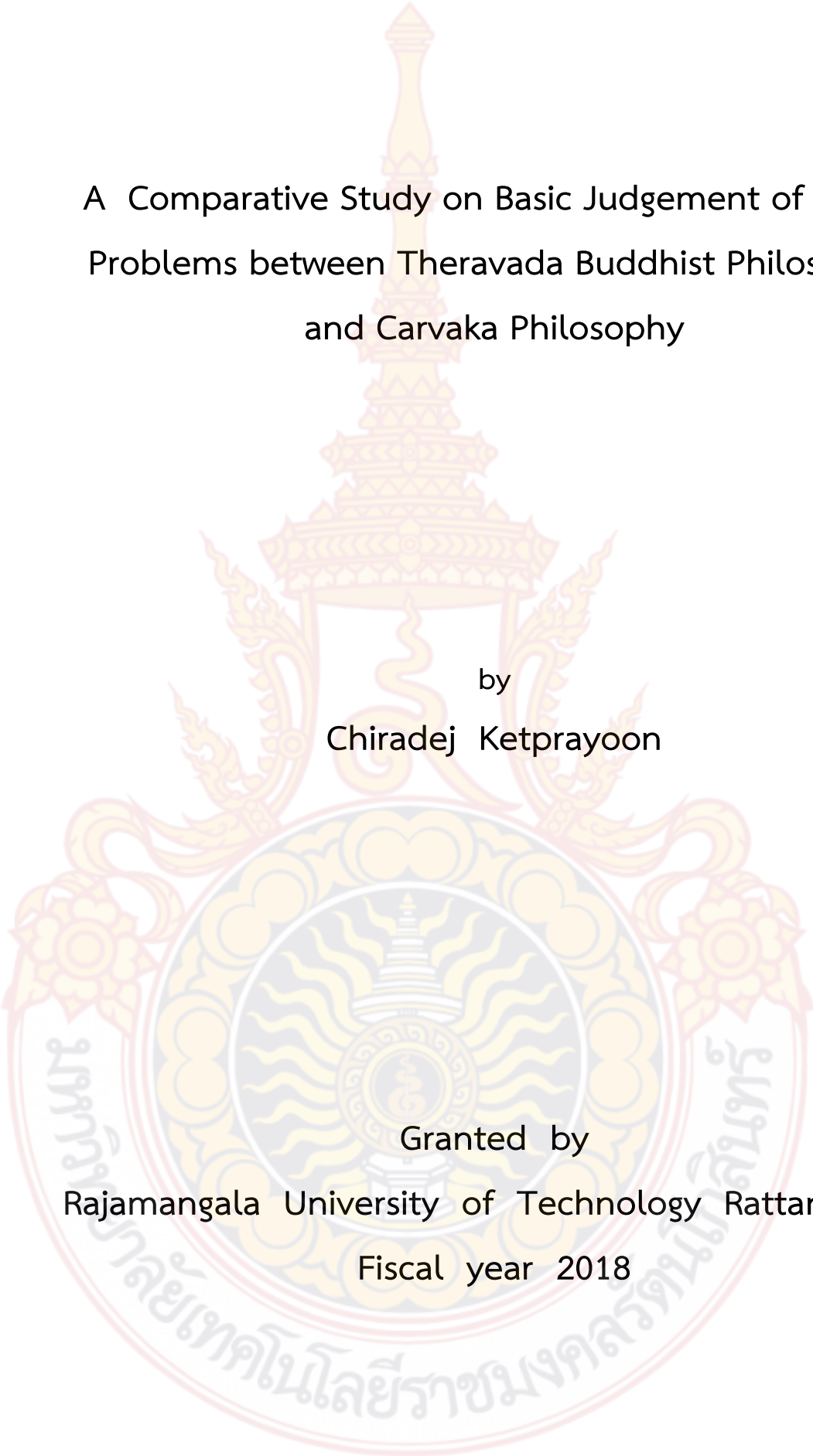

ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทาง
พุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยาวั

โดย
จิรเดช เกตุประยูร

สนับสนุนงบประมาณโดย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ประจำปีงบประมาณ 2561

A Comparative Study on Basic Judgement of Moral
Problems between Theravada Buddhist Philosophy
and Carvaka Philosophy

by
Chiradej Ketprayoon

Granted by
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Fiscal year 2018

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยาวัค” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รับความร่วมมือ และความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ทั้งที่ได้เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนาม

ขอขอบคุณ อาจารย์ทรงสิทธิ์ สอนรอด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แปลบทความภาษาอังกฤษ ในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ และเพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจในการทำงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่คอยช่วยเป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวก ในเรื่องต่าง ๆ และท้ายสุดต้อง ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้

จิรเดช เกตุประยูร และคณะ
สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : KNO-10/2561

ชื่อโครงการ : ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับ
ปรัชญาจรรยา

ชื่อนักวิจัย : นายจิรเดช เกตุประยูร และ นายทรงสิทธิ์ สอนรอด

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทาง
พุทธปรัชญาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาจริยธรรมตามแนวทางปรัชญาจรรยา 3. เพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์
ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยา

ในการศึกษาวิจัยพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทาง
พุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจรรยา มีความแตกต่างกันของปรัชญาทั้งสองโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ
เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญา ถือเป็นเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของบุคคลใน
ลักษณะการกระทำ ถูก ผิด ดี ชั่ว อย่างไรก็ตาม โดยถือเอาเจตนาเป็นสำคัญ การกระทำจำแนกออกเป็น
ทางกาย วาจาและใจ โดยเกณฑ์หลักให้พิจารณาว่ามูลเหตุเป็นเจตนาที่เกิดจากอกุศล มูล ได้แก่ โลภะ
โทสะ โมหะ การกระทำนั้นไม่ดี เป็นกรรมชั่ว การกระทำใดที่เกิดจาก กุศลมูล ได้แก่ อโลภะ อโทสะ
อโมหะ การกระทำนั้นเป็นสิ่งดี เป็นกรรมดี ส่วนเกณฑ์รองหรือเกณฑ์ร่วมให้พิจารณาปัจจัยทางสังคม
ได้แก่ ไข้มนตร์ธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีดี
ตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่ พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์ หรือ
บัณฑิตว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ซินชมสรรเสริญหรือตำหนิติเตียน พิจารณาลักษณะและผล
ของการกระทำต่อตนเองว่าเป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้
เดือดร้อนหรือไม่ พิจารณาว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

สำหรับปรัชญาจรรยาเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพลิดเพลิน
มาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวท
และพิธีกรรมของพราหมณ์มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนังเพราะเชื่อว่าคนเกิดมา
ชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่วมีแต่ปัจจุบันเท่านั้น
มีแนวความคิดว่าความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญ
ให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

คำสำคัญ : เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม, พุทธปรัชญาเถรวาท, ปรัชญาจรรยา

E-mail Address : chiradej.k@mutr.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : ตุลาคม 2560 – กันยายน 2561

Abstract

Code of project : KNO-10/2561

Project name : A Comparative Study on Basic Judgement of Moral Problems
between Theravada Buddhist Philosophy and Carvaka Philosophy

Resercher name : Mr.Chiradej Ketprayoon and : Mr.Songsit Sornrod

The objectives of this research are : (1) to study basic judgment of Theravada Buddhist philosophy, (2) to study ethics according to Carvaka Philosophy and (3) to compare ethical judgments between Theravada Buddhist Philosophy and Carvaka Philosophy.

From the study, it is found that a comparative study of ethical judgments based on Theravada Buddhist philosophy and Carvaka Philosophy is totally different. The criteria for judging ethical values of Buddhist philosophy focuses on intention when judging the behavior of a person in the manner of wrongdoing. The actions are divided into physical, verbal and spiritual. The main criteria are to consider that the cause is the intention of the three roots of bad action, greed, hatred and delusion which are seen as bad deeds.criteria used to judge the moral problem, it can be both the secondary criteria or co-criteria.The social factors must also be considered, using conscience withtheir own conscience in order to considerthe action to find out that oneself is able to blame oneself or not. There should be consideration on acceptance from a reasonable person, scholar or sage; it can be accepted by those people or not. The characteristics and results of actions against oneself must also be considered in order to see that it is self-harm or encroaches on others or not.Besides, there should also be consideration on the case that it is cause the happiness and suffer for oneself or the other people or not.

Ethics of Carvaka Philosophy believes that the best life is an act that brings happiness and enjoyment to you as much as possible. It is called hedonism which refers to people who adhere to materialism, rejecting the Vedas beliefs and the Brahmin rituals and aiming to teach people to find objects and erotic sexual pleasure. This is because it believes that people were born only in a single nation. When they are dead they cannot go to the next life. There is no hell and heaven for them; there is only life in the present.This type of philosophy also believes that the truth must be proven only through senses, teaching people to seek happiness while still alive in the present.

Keywords : Judgement of Moral Problems, Theravada Buddhist Philosophy,
Carvaka Philosophy

E-mail Address : chiradej.k@rmutr.ac.th

Period of project : October 2017 – September 2018

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีดำเนินการการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของจริยธรรม.....	7
คำที่มีความหมายในลักษณะใกล้เคียงกับจริยธรรม.....	9
คุณลักษณะของจริยธรรม.....	10
ความสำคัญของจริยธรรม.....	12
ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบอาชีพ.....	12
องค์ประกอบของจริยธรรม.....	13
ประเภทของจริยธรรม.....	13
จริยธรรมตามแนวคิดตะวันตก.....	13
จริยธรรมตามแนวคิดตะวันออก.....	16
ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมและการขัดกันของผลประโยชน์.....	17
ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
บทที่ 3 เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท.....	31
พุทธจริยธรรม.....	31
ประเภทของพุทธจริยธรรม.....	31
เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท.....	37

บทที่ 4	เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางปรัชญาจรรยา.....	41
	ประวัติความเป็นมาของลัทธิจรรยา.....	41
	คำสอนของลัทธิจรรยาหรือโลกายัต.....	42
	อภิปรัชญาของปรัชญาจรรยา.....	43
	ญาณวิทยาของปรัชญาจรรยา.....	43
	ทฤษฎีจริยศาสตร์ในปรัชญาจรรยา.....	44
	ปรัชญาการดำเนินชีวิตของจรรยา.....	45
	ทัศนะเกี่ยวกับโมกษะของจรรยา.....	45
	เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมของปรัชญาจรรยา.....	46
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	47
	สรุปผลการศึกษา.....	47
	เปรียบเทียบ เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม.....	50
	อภิปรายผล.....	51
	ข้อเสนอแนะ.....	54
	ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย.....	54
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	55
บรรณานุกรม	.....	56
ประวัติผู้วิจัย	.....	61

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากประวัติศาสตร์ของความเป็นคนไทยหรือชาติไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจะเห็นได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อดำเนินชีวิตมาโดยตลอด เรียกได้ว่าคนไทยไม่เคยว่างเว้นจากพระพุทธศาสนา จึงทำให้พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานหรือเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมไทย และประเพณีที่ต่าง ๆ ของคนไทยอย่างมากมาย เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตบรรพบุรุษของคนไทยได้ให้ความสำคัญและใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตมีความสุขร่มเย็นตลอดมาเพราะอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้หลงผิดไปในทางที่ชั่วแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรผิด อะไรถูก อะไรควรกระทำ และอะไรไม่ควรกระทำ แต่ต่อมานับตั้งแต่วัฒนธรรมต่างชาติโดยเฉพาะวัฒนธรรมของประเทศตะวันตกได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย คนไทยส่วนหนึ่งก็ได้เริ่มซึมซับรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านั้นเข้ามาอย่างมิขาดสาย ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและความเจริญทางด้านวัตถุเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้คนไทยก็ต้องปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลงตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ และในขณะเดียวกันความสำคัญของพระพุทธศาสนากับคนไทยก็ ค่อย ๆ ตีตัวออกห่างจากกัน จนถึงในยุคปัจจุบันพุทธศาสนิกชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เพราะหันไปมีค่านิยมและดำรงชีวิตที่มุ่งไปสู่ความเจริญด้านวัตถุนิยม ละเลยต่อสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษได้สั่งสมเอาไว้ โดยเฉพาะคุณค่าของพระพุทธศาสนา คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับ หลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา เท่าที่ควร ทั้งที่แท้จริงแล้วได้ระบุไว้ในทะเบียนบ้านอย่างชัดเจนว่านับถือศาสนาพุทธ แต่ในทางปฏิบัติไม่ค่อยได้ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรจะเป็น และที่สำคัญไม่ได้นำหลัก ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการดำเนินชีวิต จนทำให้ตัวเองห่างเหินจากคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดีงาม สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางด้านการประพฤติปฏิบัติ ไม่เป็นไปตามหลักจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม และปัจจุบันคนไทยเริ่มสับสนว่าพฤติกรรมหรือการกระทำแบบไหนคือความดี และแบบไหนคือความชั่ว เริ่มมองไม่ออกว่าความดีคืออะไร ความชั่วคืออะไร บางครั้งกระทำลงไปเพราะคิดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งที่การกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เมื่อเห็นเพื่อนหรือคนอื่นทำได้ก็คิดว่าตนเองทำได้ โดยที่ไม่มีเกณฑ์พิจารณาอยู่ในใจเลยว่า

อะไรผิด อะไรถูก แท้จริงแล้วในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมหรือหลักเกณฑ์ของความดี ความชั่ว เอาไว้อย่างชัดเจน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างครบถ้วน เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติก็จะนำไปสู่ความสุข ความเจริญในชีวิตได้อย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นหากประชาชนไม่เข้าใจเรื่องเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว ก็จะทำให้ความวุ่นวายและเกิดความเดือนร้อนต่อประชาชนและสังคมอย่างไม่รู้จบ ใครคิดอยากจะทำอะไรก็ทำ โดยไม่นึกถึงว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ดังนั้นในฐานะที่ประเทศไทยมีประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธก็ควรจะต้องรู้เรื่องอย่างชัดเจนว่า สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ อะไรผิด อะไรถูก นั่นคือ จะต้องรู้และเข้าใจในเกณฑ์การพิจารณาตัดสินเรื่องความดี ความชั่ว ให้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน

จากเหตุผลข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยา เพราะเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจในสังคมไทย และเกิดข้อสงสัยของสังคมไทยอย่างมากเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงอยากชี้ให้เห็นชัดว่าพฤติกรรมหรือการกระทำใดเข้าข่ายผิดจริยธรรม การกระทำใดถูกต้องตามหลักจริยธรรม และชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการประพฤติตามหลักจริยธรรมว่ามีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมอย่างไร ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าเมื่อได้ทราบหลักเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาอย่างชัดเจนแล้ว จะสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานความประพฤติของ บุคคลและประชาชนในสังคมได้ จะทำให้ประชาชนได้มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบร่มเย็นของผู้คนในสังคม และได้เห็นคุณค่าของจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ในอนาคตพร้อมกันนี้ก็จะเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางปรัชญาจรรยาว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรกับพุทธปรัชญาเถรวาท

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.2 เพื่อศึกษาจริยธรรมตามแนวทางปรัชญาจรรยา
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยา

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งเน้นที่เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจรรยา ซึ่งจะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึง หลักคำสอนของพุทธปรัชญาว่าพฤติกรรมที่ถูกต้องมีเกณฑ์อะไรในการตัดสิน และพฤติกรรมไม่ถูกต้องมีเกณฑ์อะไรในการตัดสิน ซึ่งสามารถจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในประเด็นดังที่

กล่าวข้างต้นว่า การกระทำนั้น ถูกหรือผิดจริยธรรมอย่างไร แนวคิดทฤษฎีทางพุทธปรัชญาเถรวาทมีมุมมองในประเด็นดังกล่าวอย่างไร จะได้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจริยธรรม ให้ถูกต้องและเหมาะสมและสอดคล้องกับประเทศไทย ที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักปรัชญาจรรยาว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดหรือหลักคำสอนในพุทธศาสนาเถรวาท โดยอาศัยข้อมูลหลักจากพระไตรปิฎก ดังนั้นในการอ้างอิงจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะไม่เหมือนกับการอ้างอิงจากเอกสารทั่วไป ผู้ศึกษาใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 จึงต้องทำความเข้าใจในอักษรย่อของพระไตรปิฎกในเบื้องต้น นอกจากนี้การ ยังต้องศึกษาค้นคว้าจากผลงานการศึกษาวิจัย เอกสารของนักวิชาการ หนังสือ ตำรา และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

อักษรย่อและสัญลักษณ์สำหรับการใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก

อักษรที่ใช้ในการทำวิจัยนี้ หมายถึงการย่อจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช 2539 เรียงตามเล่ม ดังนี้

พระไตรปิฎก

วินัยปิฎก

วิ.มหาวิ. วินัยปิฎก มหาวิภังค์

วิ.ภิกขุณี.

วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์

วิ.มหา. วินัยปิฎก มหาวรรค

วิ.จุล. วินัยปิฎก จุลวรรค

วิ.ป. วินัยปิฎก ปรีวาร

สูตรตันตปิฎก

ที.สี. ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค

ที.ม. ทีฆนิกาย มหาวรรค

ที.ปา. ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค

ม.มู. มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์

ม.ม. มัชฌิมนิกาย

มัชฌิมปณณาสก์

ม.อุ. มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์

สั.ส. สังกยุตตนิกาย สคาถวรรค

สั.นิ. สังกยุตตนิกาย นิตานวรรค

สั.ข. สังกยุตตนิกาย ขันธวรรค

ส.สพ. สังกตตินิกาย สหายตนววรรค

ส.ม. สังกตตินิกาย มหาวารวรรค

อง.เอก. อังกุตตรินิกาย เอกนิบาต

อง.ทูก. อังกุตตรินิกาย ทูกนิบาต

อง.ตีก. อังกุตตรินิกาย ตีกนิบาต

อง.จตุกก.

อง.ปญจก.

อง.ฉกก.

อง.สตุตก.

อง.อฏฐก.

อง.นวก. อังกุตตรินิกาย นวกนิบาต

อง.ทสก.

ขุ.ขุ. ขุททกนิกาย ขุททกปาฐ

ขุ.ธ. ขุททกนิกาย ธรรมปทคาถา

ขุ.สุ. ขุททกนิกาย สุตตนิบาต

ขุ.วิ. ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ

ขุ.ชา. ขุททกนิกาย ชาตก

ขุ.ม. ขุททกนิกาย มหานิเทศ

ขุ.จู. ขุททกนิกาย จูฬนิเทศ

อภิธรรมปิฎก

อภิ.สง. อภิธรรมปิฎก

ธรรมสังคณี

อภิ.วิ. อภิธรรมปิฎก

วิภังค์

อภิ.ธ. อภิธรรมปิฎก

ธาคูกถา

อภิ.ปุ. อภิธรรมปิฎก

บุคคลบัญญัติ

อภิ.ก. อภิธรรมปิฎก

กถาวัตถุ

อภิ.ย. อภิธรรมปิฎก ยมก

อภิ.ป. อภิธรรมปิฎก ปฏฐาน

อังกุตตรินิกาย จตุกกนิบาต

อังกุตตรินิกาย ปญจกนิบาต

อังกุตตรินิกาย ฉกนิบาต

อังกุตตรินิกาย สัตตกนิบาต

อังกุตตรินิกาย อฏฐกนิบาต

อังกุตตรินิกาย ทสกนิบาต

การอ้างอิงสำหรับพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิธีการอ้างอิง ดังนี้ คือ ชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ. 25/28/48 หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมปทคาถา เล่มที่ 25 ข้อ 28 หน้า 48 เป็นต้น

การรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ จะค้นคว้า และสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากแหล่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ในเนื้อหาหรือประเด็นที่ต้องการทราบ

4.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนทางปรัชญาจารย์ และรวบรวมแนวคิดจากการวิเคราะห์ของนักปรัชญาและนักวิชาการต่างๆ

4.3 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันหรือความแตกต่างกันทั้งสองแนวคิดเพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรายงานผลการวิจัยต่อไป

5. นิยามศัพท์ของการวิจัย

จริยธรรม หมายถึง หลักการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีและเป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์

การตัดสินคุณค่า หรือ เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม หมายถึง เกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะการกระทำ ถูก ผิด ดี ชั่ว

เจตนา หมายถึง ความตั้งใจ ความจงใจ เป็นเจตสิกที่เกิดกับจิตทุกดวงเป็นตัวนำ ในการคิดปรุงแต่งการกระทำ

กรรม หมายถึง การกระทำ หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในเชิงสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมในลักษณะที่ดีหรือชั่ว และพฤติกรรมที่ดีหรือชั่วย่อมมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับลักษณะของท้องถิ่นภูมิประเทศ ทางสังคมและด้านอื่นๆ โดยตรง

อกุศลกรรม หมายถึง กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว เป็นการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล (รากเหง้าของอกุศล)

กุศลกรรม หมายถึง กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี กรรมดี เป็นการกระทำที่เกิดจากกุศลมูล(รากเหง้าของกุศล)

มโนธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเอง
ติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

5.1 ได้ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินปัญหาทางจริยธรรมตาม แนวทาง
พุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจารวาก

5.2 นำองค์ความรู้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา ทางจริยธรรมในการ
ดำรงชีวิตของบุคคลและสังคมเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง

5.3 นำผลงานวิจัย ไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการก่อให้เกิดความรู้ และเกิดประโยชน์ต่อ
การศึกษาต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยาวัค” สามารถสรุปเป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม หรือ จริยศาสตร์ เป็นหนึ่งในวิชาหลักของ วิชาปรัชญา ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความดีงามทางสังคมมนุษย์ จำแนกแยกแยะว่าสิ่งไหนถูกและสิ่งไหนผิด หากจะอธิบายอย่างง่ายๆ แล้ว จริยธรรม หมายถึง การแยกสิ่งถูกจากผิด ดีจากเลว มาจากคำ 2 คำคือ จริย กับธรรม ซึ่งแปลตามศัพท์ คือ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ เมื่อเอาคำจริยะ มาต่อกับคำว่า ธรรม เป็นจริยธรรม แปลเอาความหมายว่า กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือ หลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ

ความหมายตามพจนานุกรมในภาษาไทย จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ศีลธรรมอันดี ตามธรรมเนียมยุโรป อาจเรียก จริยธรรมว่า Moral philosophy (หลักจริยธรรม) จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้คำจำกัดความจริยธรรมไว้ว่า จริย+ธรรม คำว่าจริย มาจากภาษาบาลี รากศัพท์เดิมคือ จรุ หรือ จร แปลว่าเที่ยวไปหรือเดินทาง จริย จึงแปลว่าการเที่ยวไป การดำเนินไปหรือการเดินทาง ในภาษาไทยนั้นเอาคำว่าประพฤติ ไปทำเป็นคำแปลของคำว่า “จริยะ” “จริยา” “จรรยา” และ “จริยธรรม” และเอาคำว่าจริยธรรมมาเป็นศัพท์บัญญัติสำหรับแปลคำว่า “Ethics” จริยะ จริยา และจริยธรรมก็เลยมีความหมายแคบลงเท่ากับคำว่า ศีลธรรมหรือบางที่ใช้เป็นคำแทนของคำว่าศีลธรรมไป เพราะคำว่า “ethics” ก็คือ ความประพฤติอย่างที่ใช้ในภาษาไทยก็ดี เป็นเรื่องในระดับที่เรียกว่า “ศีล” ทั้งสิ้น แต่คำว่า จริยะ จริยา ตลอดจนจริยธรรม มีความหมายกว้างขวางกว่านั้น คือหมายถึงการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิตการใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกแง่ทุกระดับ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญาพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย คำว่าพุทธ เมื่อรวมกับคำว่า จริยธรรมคือ ระบบความประพฤติปฏิบัติ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นไปเพื่อบรรลุประโยชน์ที่พึงมุ่งหมายของชีวิต และอำนวยให้เกิดสภาพ

ชีวิตสภาพสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับการบรรลุจุดหมายเช่นนั้น พุทฺธิให้สั้นอีกหน่อยว่าแนวทางการดำเนินชีวิต
อิงสังขธรรมเพื่อบรรลุประโยชน์ที่พึงมุ่งหมายของชีวิตและสร้างสรรค์สภาพชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับการบรรลุ
จุดหมายเช่นนั้น

คำว่า ธรรม พระเดชพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อพุทธทาส อินทปัญโญ กล่าวว่า
คือ ธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ การได้รับผลตามกฎของธรรมชาติ คำว่า
ธรรม พระราชาวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า คือ “สภาพที่ทรงไว้, ธรรมดา, ธรรมชาติ
สภาวะธรรม, สังขธรรม, ความจริง, เหตุ, ต้นเหตุ, สิ่ง, ปราภฏการณ ฯลฯ ที่นำเอาความหมายของคำว่า
ธรรมที่ท่านผู้รู้กล่าวไว้มาเสนอมากพอสมควรนี้ก็เพื่อความเข้าใจคำว่าธรรม ให้มากขึ้น เพราะเป็นคำที่
สำคัญที่สุดและคนทั่วไปมักจะเข้าใจเพียงมั่วๆ เท่านั้น

ธรรม หรือสังขธรรม เป็นแม่บท เป็นฐานของทุกอย่าง ต่อจาก สังขธรรม ก็คือสิ่งที่เรียกว่า
จริยธรรม อันได้แก่หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความดีงาม ซึ่งเป็นความจริงที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้
เกิดผลสำเร็จตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ความจริงของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับความจริงของ
ธรรมชาติ จึงจะเกิดผลสำเร็จได้ด้วยดี จากนั้นจึงจะมาถึงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหรือเป็นวิถีปฏิบัติที่
จะทำให้เกิดผลเป็นจริงตามที่มนุษย์ต้องการ

สังขธรรม คือความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดา เป็นภาวะของธรรมชาติ จริยธรรม คือข้อผูกพันที่
โยงสังขธรรมนั้นเข้ากับชีวิตและสังคมมนุษย์ วัฒนธรรม คือรูปแบบการปฏิบัติตามจริยธรรมที่ปรากฏใน
วิถีชีวิตของสังคมมนุษย์ (วัฒนธรรมไทย สู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์การศาสนา พ.ศ. 2538 หน้า 10)

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) ได้ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า คำว่าจริยธรรม
แยกออกเป็น จริย + ธรรม คำว่าจริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจการที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า
ธรรมมีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสอง
มารวมกันเป็น “จริยธรรม” จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือ
“แนวทางของการประพฤติ

ไสว มาลาทอง ได้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า คำว่าจริยธรรม มาจากคำ ๒
คำ คือ จริย + ธรรม ซึ่งแปลตามศัพท์คือ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิจการที่ควรประพฤติ ธรรม
แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความ
ถูกต้อง กฎเกณฑ์ เมื่อนำเอาคำว่า จริยะ มาต่อกับคำว่าธรรม เป็นจริยธรรม แปลเอาความหมายว่า
กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ไว้ว่า จริยธรรม
ได้แก่ความดีในระดับต่างๆ ที่สังคมหรือบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant: B.C. 1724) ได้เสนอว่าการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เพราะเป็นเจตนาที่ดี เกิดจากการตั้งใจจริง หรือมูลเหตุจูงใจที่ทำในสิ่งที่ถูกต้อง การกระทำสิ่งที่ถูกต้องเป็นสิ่งสากล โดยเริ่มที่เหตุจูงใจที่ดี เป็นเงื่อนไขให้เกิดการกระทำที่ดี และผลจากการกระทำนั้นก็จะเป็นผลดี สิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดในทางจริยธรรมต้องมีลักษณะเป็นสากล เป็นลักษณะการกระทำตามหน้าที่ และการให้ความเคารพยำเกรงจึงมีเงื่อนไขที่มีความดีซาดอยู่ในตัว

จอห์น สจวต มิลล์ (John Stuart Mill: B.C. 1806) ได้สรุปทฤษฎีทางศีลธรรมไว้ว่า ทฤษฎีทางศีลธรรมนั้นจะต้องบอกได้ว่าเราควรทำอะไร หรือการกระทำอะไรที่ถูกต้องชอบธรรมทางศีลธรรมหรือหน้าที่ทางศีลธรรมของเราคืออะไร

จอห์น รอลส์ (John Rawls: B.C. 1921) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมว่า ศีลธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกเพื่อเป็นแนวทางในการร่วมมือกันของมนุษย์ และเพื่อช่วยให้ชีวิตในชุมชนหรือสังคมเป็นไปได้อย่างราบรื่น แน่นนอนในสังคมจริงนั้นจะมีพลังอำนาจและแรงกดดันอื่นๆเข้ามากำหนดจริยธรรมหรือศีลธรรมของสังคม

จากการให้ความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพบัติที่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม เหมาะสมกับเวลาโอกาสและสถานที่ ปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างพอดี เรียกได้ว่า จริยธรรมควบคุมพฤติกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2.2 คำที่มีความหมายในลักษณะใกล้เคียงกับจริยธรรม

คุณธรรม (virtue) หมายถึงสภาพคุณงานความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าคุณธรรมคือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

ศีลธรรม (moral) คำว่า ศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน *Moralis* หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ภาษาไทย ศีลธรรมเป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบหรือ ธรรมในระดับศีล

จรรยา (etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคม กำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติ ปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้ที่พึงสำรวมใน กิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออก

จรรยาบรรณวิชาชีพ (professional code of ethics) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงาน แต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ ก็คือ ประมวลความประพฤติที่วงการแพทย์กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เป็นแพทย์ยึดถือปฏิบัติ

มโนธรรม (conscience) หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะไรควรทำไม่ควรทำ นักจริยศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปดูภาพยนตร์กับเพื่อน แต่ก็รู้ว่าควรอยู่เป็นเพื่อน คุณแม่ซึ่งไม่ค่อยสบาย

มารยาท กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดและยอมรับว่าเรียบร้อย เช่น สังคมไทยให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยยอมรับมารยาทเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ การระมัดระวังคำพูดโดยใช้ให้เหมาะสม บุคคลตามกาลเทศะ

2.3 คุณลักษณะของจริยธรรม

คุณลักษณะของจริยธรรมเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะของจริยธรรมเพื่อให้เห็นเด่นชัดในด้านหนึ่งและมีความแตกต่างจากจริยธรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการศึกษาหลายหน่วยงาน ได้กำหนดโครงสร้างจริยธรรม พร้อมทั้งกำหนดคุณลักษณะของจริยธรรมไว้ดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่อย่างตั้งใจ มีความละเอียดรอบคอบ มีความพากเพียรพยายามเพื่อให้งานหรือภาระที่รับผิดชอบอยู่บรรลุผลสำเร็จตรงตามเป้าหมาย
- 2) ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ตรงต่อความเป็นจริง ทั้งการ วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
- 3) ความมีเหตุผล หมายถึง การรู้จักใช้สติปัญญา ไตร่ตรอง คิดใคร่ครวญ หรือพิสูจน์ สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประจักษ์ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นในความคิดของตนเอง
- 4) ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณของบุคคลผู้มีอุปการคุณ หรือ สิ่งอันมีคุณต่อมนุษย์เรา และแสดงออกถึงความสำนึกในบุญคุณนั้นด้วยการตอบแทนคุณ อาจกระทำด้วยสิ่งของหรือการกระทำอย่างนอบน้อม
- 5) ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างยั้งยวด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการทำงานหรือกิจกรรมที่ทำด้วยขันนขั้นแข็งกระตือรือร้น อดทน ถึงแม้จะประสบปัญหาหรืออุปสรรคขัดขวางก็ไม่ยอมแพ้และไม่ย่อท้อ

6) ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้ความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งมีความรักในหมู่คณะของตน

7) ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติของตนเองให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณทางสังคม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและศีลธรรม

8) ความเสียสละ หมายถึง การลดละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วยทรัพย์สินกำลังกาย และกำลังปัญญาของตนเอง

9) ความประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งของหรือใช้จ่ายอย่างระมัดระวังและพอเหมาะพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยจนเกิดฐานะของตน

10) ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความเที่ยงตรง การพิจารณาเรื่องราวต่างๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ไม่มีความลำเอียงหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

11) ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และมีความสงสารอยากจะช่วยให้อื่นพ้นจากความทุกข์

อีกลักษณะหนึ่งก็คือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้ว ลักษณะของผู้มีจริยธรรมผู้มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามประกอบความดี ละอายต่อการปฏิบัติชั่ว
- 2) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และมีเมตตา กรุณา
- 3) เป็นผู้ที่มีสติปัญญา รู้ลึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาท
- 4) เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคง
- 5) เป็นผู้ที่มีรัฐสามารถอาศัยเป็นแกนหรือฐานให้กับสังคม สำหรับการพัฒนาใด ๆ ได้

นอกจากนี้จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

- 1) การตัดสินใจทางจริยธรรม (moral judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเอง เพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น
- 2) หลักการของจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ ลงไป
- 3) หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
- 4) ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเกิดเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตน และของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

2.4 ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่จะนำความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจ

จริยธรรมเป็นความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องดีงาม รวมถึงการทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรละเว้น ประกอบการและดำรงชีวิตอย่างฉลาด ด้วยสติและปัญญา รู้เหตุรู้ผล รู้กาลเทศะ กระทำทุกอย่างด้วยความรอบคอบ เสียสละอุทิศตน มุ่งมั่นและขยันมีความบากบั่น

ความสำคัญของจริยธรรม จึงเป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์ของชาติ และ สังคมเครื่องชี้วัดความเจริญความเสื่อมของสังคมจริยธรรมเป็นเรื่องที่จำเป็นยิ่งสำหรับทุกคน ทุกหมู่เหล่าและทุกอาชีพ สังคมจะอยู่รอดและเป็นสุขได้ ก็ด้วยจริยธรรม

2.5 ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบอาชีพ

จริยธรรมเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างจรรยา คือความประพฤติ และธรรม คือเครื่องรักษาความประพฤติ การประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม ผู้ประกอบอาชีพจะต้องคำนึงถึงผลต่อสังคมภายนอกเสมอทั้งนี้ก็ต้องไม่ใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ผิด หากประกอบอาชีพโดยไร้จริยธรรมผลเสียหายจะตกอยู่กับสังคมและประเทศชาติ ฉะนั้นจริยธรรมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ความสำคัญของจริยธรรม มีดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพแต่ละสาขาได้ใช้วิชาชีพในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
- 2) ช่วยควบคุมและส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบในงานของตน
- 3) งานส่งเสริมและควบคุมการผลิต และการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้ในเรื่องของความปลอดภัยและการบริการที่ดี
- 4) ช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพไม่เอาเปรียบเปรียบผู้บริโภค และไม่เห็นแก่ตัว ทั้งนี้จะต้องยึดหลักโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคเสมอ
- 5) ช่วยให้วงการธุรกิจของผู้ประกอบอาชีพมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และมีความเอื้อเฟื้อต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น

2.6 องค์ประกอบของจริยธรรม

- 1) ระเบียบวินัย (Discipline) การที่สังคมจะมีระเบียบวินัย ในสังคมจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามข้อตกลงของสังคม อันได้แก่ กฎหมาย จารีต ประเพณี
- 2) สังคม (Society) การรวมกลุ่มกันเป็นสังคมหรือประกอบกิจกรรมใด ในสังคมก็ตามจะต้องมีแบบแผน มุ่งเน้นหรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- 3) อิสระเสรี (Autonomy) การมีอิสระเสรีนั้นสังเกตได้จากการที่บุคคลในสังคมมีเสรีภาพในการปกครองตน

2.7 ประเภทของจริยธรรม

จริยธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกที่ปรากฏให้เห็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความมีวินัย การตรงต่อเวลา เป็นต้น
- 2) จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลิกตามสภาพของจิตใจและสภาวะแวดล้อม เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทิตะ เป็นต้น

2.8 จริยธรรมตามแนวคิดตะวันตก

วิวัฒนาการด้านจริยธรรมของตะวันตกมีพื้นฐานความเป็นมา และกระบวนการต่อเนื่อง คำว่า จริยธรรมมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่มีจุดกำเนิดจากปรัชญาพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งการทำความเข้าใจในวิวัฒนาการด้านจริยธรรมตะวันตกจะทำให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของจริยธรรม ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมืองที่สำคัญของตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดในช่วงต่อมา ได้แก่ โสเกรตีส เพลโต อริสโตเติล ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

โสเกรตีส ได้สร้างหลักการสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรม หรือจริยธรรม คือ ความรู้ คุณธรรม เป็นสิ่งที่อาจแสวงหาค้นพบได้ และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อาจสอนและเรียนรู้ได้ คุณธรรมทางสังคมที่สูงที่สุด คือ ความยุติธรรม ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมือง คือ คุณธรรม และรัฐที่ดีที่สุด คือ รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) หรือรัฐผสม (Mixed Regime) โสเกรตีส เชื่อว่าเมื่อราชากลายเป็นปรัชญาเมธี หรือเมื่อปรัชญาเมธีกลายเป็นราชาเท่านั้น รัฐที่ดีที่สุดจึงจะเกิดขึ้นได้

เพลโต มีแนวความคิดหลักด้านจริยธรรมว่า ผู้ปกครองหมายถึงนักปราชญ์ (Philosopher King) หรือผู้ทรงคุณธรรมควรเป็นผู้ปกครอง และเมื่อความรู้ คือคุณธรรม จึงจำเป็นต้องแสวงหาและฝึกฝนอบรมคนที่ดีที่สุด เพื่อเสริมสร้างผู้ปกครองที่เป็นธรรม เพลโตแบ่ง

ประเภทของคุณธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ ปรีชาญาณ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ และความยุติธรรม

อริสโตเติล ปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลมุ่งที่จริยธรรมเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อวางมาตรฐานความประพฤติปฏิบัติและข้อวัตรทางศีลธรรมจรรยา อันหมายถึง กฎหมาย ซึ่งแจกแจงออกเป็นแบบแผนทางสังคม และระบอบการปกครอง รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมที่ราษฎรจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งหมดเรียกว่า “รัฐธรรมนุญ” คุณธรรมหลักตามแนวคิดของอริสโตเติล มี 4 ประการ คือ ความรอบคอบ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ และความยุติธรรม จากแนวคิดปรัชญาตะวันตกที่ได้กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญอันนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดจริยธรรมตะวันตกในช่วงต่อมาอย่างมาก โดยสามารถจำแนกวิวัฒนาการของแนวคิดทางปรัชญาทางด้านจริยธรรมตะวันตกได้เป็น 4 ยุค คือ

1. ปรัชญากรีกโบราณ : Ancient Greek Philosophy

กรีกสมัยโบราณอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 600 ปีก่อนคริสตกาล (ใกล้เคียงพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาเกิดก่อนศักราชประมาณ 543 ปี) ลักษณะแนวคิดของกรีกโบราณในช่วงเริ่มแรกมีลักษณะเป็นอภิปรัชญา ซึ่งเป็นการคิดแบบปรัชญา-วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นักคิดที่มีอิทธิพลในช่วงแรก ๆ คือ Thales โดยการตั้งคำถามว่า อะไร คือ ปฐมธาตุของจักรวาล (What is the First Element?) จักรวาล (Universe) เกิดจากอะไร โดยเชื่อว่าธรรมชาติจะต้องมีกฎเกณฑ์แน่นอน นักคิดในช่วงแรก ๆ เกิดความสงสัยในธรรมชาติ พยายามหาหลักเกณฑ์เพื่อนำมาอธิบายกฎของธรรมชาติ โดยการใช้วิธีการโต้แย้ง เพื่อช่วยกันค้นหาความจริง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาอภิปรัชญา ขณะเดียวกันก็เกิดกลุ่มนักปราชญ์ที่เรียกตัวเองว่า "โซพิสต์" ซึ่งไม่สนใจปัญหาของ Thales ที่ว่า "โลกเกิดจากอะไร หรือสรรพสิ่งเกิดจากอะไร" แต่กลุ่มโซพิสต์กลับตั้งปัญหาขึ้นว่า "ชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร ?" (What is Good Life?) "เราควรดำรงอยู่อย่างไรจึงจะมีความสุข" (How should Man Live?) จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มแรกที่เริ่มตั้งปัญหาทางจริยศาสตร์ คือ กลุ่มโซพิสต์ พร้อมทั้งประกาศแนวความคิดของกลุ่มตัวเองอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ต่อมาเกิดนักคิดอีกกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของพวกโซพิสต์ คือ โสเครติส เพลโต และอริสโตเติล โดยได้ประกาศคำโต้แย้งกับกลุ่มโซพิสต์ ซึ่งถือเป็นปัญหาโต้แย้งทางจริยศาสตร์ที่เกิดขึ้นโดยตรงเป็นครั้งแรกและเป็นประเด็นสำคัญของกรีกโบราณ โดยการโต้แย้งว่า ควรมีการแสวงหาคำตอบของคำถามที่ว่า อะไรคือความสุขที่แท้จริงของชีวิต ? ความยุติธรรมคืออะไร เราจะแสวงหาความสุขในชีวิตได้อย่างไร ? แนวคิดดังกล่าวเป็นประเด็นทางจริยศาสตร์ที่ถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวได้ลดความสำคัญลงเมื่ออริสโตเติลตายและอาณาจักรกรีกล่มสลาย ทำให้กรีกตกอยู่ใต้อิทธิพลของโรมัน ซึ่งแม้โรมันจะเปิดโอกาสให้ตั้งสำนักปรัชญาอย่างมากมาย แต่ทุกสำนักทุกศาสนาต้องมีความเคารพนับถือจักรพรรดิโรมันเสมือนเคารพต่อ

เทพเจ้า เพราะฉะนั้น ทุกศาสนาจึงแบ่งแยกชาวกรีกออกเป็นหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็มีแนวคิดต่างกัน ออกไป จึงเป็นเหตุให้เกิดสำนักจริยศาสตร์มากมายในภายหลังจากที่อริสโตเติลตายไปแล้ว ซึ่งสำนักที่มีชื่อเสียง คือ Epicureanism และ Stoicism ซึ่งเป็นสำนักที่มีคำสอนทางปรัชญา คล้ายพระพุทธศาสนา

2. ปรัชญาสมัยกลาง หรือยุคบุพกาล (1-15 A.D. /ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 1-15) : Medieval Philosophy

แม้ว่ายุคปรัชญาสมัยกลางถือว่าเป็นยุคทองของศาสนาคริสต์ แต่หลักปรัชญาคำสอนของนักปรัชญาชาวกรีกยังคงมีอิทธิอยู่มาก ดังนั้น นักปรัชญาชาวคริสต์ยืนจึงพยายามรวบรวมและพิสูจน์คำสอนให้ประชาชนเห็นว่า คำสอนหรือความเชื่อของศาสนาคริสต์กับปรัชญากรีกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการบูรณาการปรัชญากรีกเข้ากับคำสอนของศาสนาคริสต์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ จริยศาสตร์ คือ การอธิบายจริยศาสตร์กรีกให้เข้ากับจริยศาสตร์ของศาสนาคริสต์

3. ปรัชญาสมัยใหม่ (ศตวรรษที่ 16-18) : Modern Philosophy

ยุคปรัชญาสมัยใหม่เป็นยุคที่ศาสนาคริสต์เริ่มหมดอิทธิพล ประชาชนเริ่มให้ความสนใจกับแนวคิดของศาสนาอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น และถือเป็นยุคเริ่มต้นของวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาวิทยาศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรม ทั้งยังเป็นช่วงที่ปรัชญาทางการเมืองมีความเด่นชัดมาก ถือเป็นยุคกำเนิดและเฟื่องฟูของกฎหมาย รวมถึงขบวนการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ นักปรัชญา และสำนักปรัชญาที่สำคัญ คือ Immanuel Kant หรือ Kant's Ethics (Kantism Ethics) และสำนัก Utilitarianism (ประโยชน์นิยม) ซึ่งมีนักคิดที่สำคัญคือ John Stuart Mill

ในยุคนี้ นักปรัชญาจะโต้แย้งกันเรื่อง "อภจริยศาสตร์" (Meta-Ethics) เป็นการใช้คุณค่าทางจริยธรรม คือการโต้แย้งถึงคุณค่าการกระทำว่าเป็นอย่างไร โดยศึกษาเกี่ยวกับ good/bad, right/wrong, ought/ought not, should/should not โดยมีแนวคิดหลักที่สำคัญคือ เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม หรือการตัดสินการกระทำ (Moral Judgement) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมาเป็นเกณฑ์ (Moral Reasoning)

4. ปรัชญาร่วมสมัย หรือปรัชญาสมัยปัจจุบัน (ศตวรรษที่ 19-20) : Contemporary Philosophy

ปรัชญาด้านจริยธรรมร่วมสมัยที่สำคัญได้แก่ สำนักปฏิฐานนิยมตรรกะวิทยา Logical Positivism ซึ่งเน้นหลักเหตุผล คำว่า Logical Positivist เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อตัวนักปรัชญาสำนักนั้นๆ ซึ่งนักปรัชญาในสำนักนี้จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ทั้งหมด จะไม่เห็นด้วยกับปรัชญาเก่า ๆ และเห็นว่า "ความรู้ที่ถูกต้องคือความรู้ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น" และสำนักอัตถิภาวนิยม Existential นักคิดในแนวนี้เป็นปรัชญาแห่งเสรีภาพ เน้นภาวะการมีอยู่ของมนุษย์

2.9 จริยธรรมตามแนวคิดตะวันออก

ในการศึกษาปรัชญาแนวคิดจริยธรรมตะวันออกนั้น จะกล่าวถึงปรัชญาของจีนซึ่งมีแนวคิดเน้นที่การปฏิบัติ มีลักษณะเป็น Ethical Philosophy ที่เน้นด้านความคิด (Wisdom) การมี มโนธรรม และการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นปรัชญาจีนจะเป็นปรัชญาของการปฏิบัติจริง ๆ ในสังคม และในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้กล่าวถึงชีวิตหลังความตาย ซึ่งแตกต่างจากปรัชญาของอินเดียที่ไม่แยกขาดจากศาสนา ปรัชญาอินเดียทุกระบบจะรวมอยู่กับศาสนา เพราะฉะนั้นนอกจากจะเน้นที่ปรัชญา เน้นที่มโนธรรมแล้ว ยังมีเรื่องศรัทธา (Faith) กับความเชื่อ (Believe) ด้วย ซึ่งทำให้มี ข้อผูกมัด (Commitment) กับหลักศีลธรรมหรือหลักจริยธรรม จึงออกมาเป็นการปฏิบัติได้ พุทธศาสนาเป็นปรัชญาอินเดีย เพราะฉะนั้นจริยธรรมในพุทธศาสนาจึงมีลักษณะของปรัชญาอินเดีย มีศรัทธา ความเชื่อ และการปฏิบัติ เข้ามาเกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ แนวคิดพื้นฐานทางด้านปรัชญาตะวันออกว่าด้วยจริยธรรมของนักการเมือง ที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญาเต๋า ปรัชญาขงจื้อ ปรัชญาโมจื้อ แนวคิดของ맹จื้อ แนวคิดของซุนจื้อ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ปรัชญาเต๋า ถือเป็นกระบวนความคิดทางธรรมและทางปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของชาวจีนมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย ๒ แนวทาง คือ ลัทธิธรรมของขงจื้อ และปรัชญาเต๋าของเหลาจื้อ ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้เป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมอารยธรรมจีนให้มีลักษณะเด่นชัดและเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง เหลาจื้อเห็นว่า กฎธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งครอบคลุมสิ่งทั้งหลายทั่วสากลจักรวาล คือ เต๋า ซึ่งแปลว่า ทางหรือสัจธรรม และสำหรับสิ่งที่มีชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ พืช หรืออื่น ๆ จะมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัว เรียกว่า “เต๋อ” ซึ่งแปลว่าพลังอำนาจ (Power);หรือคุณธรรม (Virtue) หลักจริยธรรมของเหลาจื้อ จำแนกได้ 4 ประการ คือ การรู้จักตนเอง การชนะตนเอง ความสันโดษ และอุดมคติแห่งเต๋า ขณะที่ขงจื้อเห็นว่า ปรัชญาการเมืองมีรากฐานมาจากคุณธรรม ความกตัญญู ความเมตตา คุณงามความดี ความถูกต้อง ความตรงไปตรงมา การสนับสนุนและความไว้วางใจจากประชาชน โดยสั่งสอนให้คนปลูกฝังตนเองก่อน ดูแลจัดการเรื่องในครอบครัวให้เรียบร้อย จึงจะปกครองประเทศให้มีสันติสุขได้ ดังนั้น คำสอนของขงจื้อจึงถือว่า คุณธรรมกับการเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน

ปรัชญาโมจื้อ ถือว่าคุณธรรมของผู้ปกครองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากอำนาจรัฐเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนปฏิบัติตามหลัก ความรักสากล (Universal love) ดังนั้น หน้าที่ที่สำคัญของผู้ปกครองของรัฐ คือ การดูแลความประพฤติของประชาชน คอยให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตามหลัก “ความรักสากล” และคอยลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม

แนวคิดของเม่งจื๊อ แนวคิดทางด้านจริยธรรมทางการเมืองของ เม่งจื๊อ ได้แก่

1) การเริ่มต้นจากการมองว่า โดยธรรมชาติมนุษย์แต่กำเนิด มีความรู้สึกที่ดี 4 ประการ คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความละอายในสิ่งที่ผิดและความภาคภูมิใจในสิ่งที่ถูก ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเป็นจุดเริ่มต้นของมนุษยธรรม ความรู้สึกละอายในสิ่งที่ผิดและภาคภูมิใจในสิ่งที่ถูกเป็นจุดเริ่มต้นของความชอบธรรม ความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นจุดเริ่มต้นของความประพฤติอันเหมาะสม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นจุดเริ่มต้นของสติปัญญา

2) มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง และมนุษย์จะสามารถพัฒนาตัวเองได้เต็มที่ เมื่ออาศัยอยู่หรือดำรงอยู่ในรัฐหรือในสังคมเท่านั้น ขณะที่รัฐเป็นสถาบันทางศีลธรรม และผู้ปกครองของรัฐเป็นผู้นำที่ทรงคุณธรรม

3) สิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล คือ ความถูกต้องชอบธรรมและศีลธรรมอันยิ่งใหญ่

แนวคิดของซุนจื๊อ ถือว่า ธรรมชาติของมนุษย์เลวมาแต่กำเนิด ความดีเกิดจากการฝึกฝนอบรม ความดีหรือคุณธรรมมีมาจากการที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม โดยร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อที่จะเอาชนะสัตว์อื่น การที่มนุษย์สามารถแยกความสัมพันธ์ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง เพื่อนกับเพื่อน ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง และสามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม ความดีจึงเกิดขึ้น ในขณะที่สัตว์ไม่สามารถแยกแยะเรื่องเหล่านี้ได้

2.10 ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมและการขัดกันของผลประโยชน์

พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ในเรื่องระดับพัฒนาการทางจริยธรรมในทางจิตวิทยา มีนักจิตวิทยาที่เสนอทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลที่สำคัญ คือ Lawrence Kohlberg (1927-1987) ทั้งนี้ โคลเบอร์กเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น โคลเบอร์ก ยังพบว่า ส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของพือาเจต์ แต่ได้ปรับปรุงวิธีวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมและได้ทำการวิจัยอย่างกว้างขวางในประเทศ

อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไปจากสหรัฐอเมริกา โคลเบอร์กได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีระบบการให้คะแนนอย่างมีระเบียบ แบบแผน ผู้ที่จะใช้วิธีการให้คะแนนระดับพัฒนาการทางจริยธรรม จะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ โดยสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบ เกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของผู้พฤติกรรมในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึด จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบวัยต่าง ๆ โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ชั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Level) ระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษ พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ โดยบุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ซึ่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตนเองกำหนดขึ้น จะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมที่เป็นหลักต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น จะพบในเด็ก 2-10 ปี โดยได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามผู้ใหญ่เพราะมีอำนาจทางกายเหนือตน ในชั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ชั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist Orientation) ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน บุคคลจะเลือกทำตามความพอใจตนเอง โดยให้ความสำคัญของการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการผลประโยชน์สิ่งตอบแทน รางวัล และสิ่งแลกเปลี่ยน เป็นสิ่งตอบแทน ในชั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในชั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....”

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิด เพราะกลัวว่าตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม

โดยบุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองอยู่ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นขณะนั้นหรือภายหลังก็ตาม จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 -16 ปี โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal orientation of “Good boy , nice girl” Orientation) บุคคลจะใช้หลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชมและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี พบในวัยรุ่นอายุ 10 -15 ปี ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจ และยกย่องชมเชย ทำให้บุคคลไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

พัฒนาการทางจริยธรรมชั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดา มารดาหรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ชั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (“Law-and-order” Orientation) จะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 -16 ปี ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของเขาในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้ หรือคาดหมายไว้

เหตุผลทางจริยธรรมในชั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้อง คือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจรรณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post - Conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจรรณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ

“ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณ์ญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ - กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ทำให้บุคคลตัดสินใจขัดแย้งของตนเองโดยใช้ความคิดไตร่ตรองอาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ จะปฏิบัติตามสิ่งที่สำคัญมากกว่าโดยมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงได้ โดยพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยบุคคลเห็นความสำคัญของคนหมู่มากจึงไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานกับมาตรฐานซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม ชั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในชั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ชั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation) เป็นชั้นที่เลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาป พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา

ชั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในชั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น โคลเบอร์ก ยังพบว่า ส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา

บ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมได้มาจากการพัฒนาการทางความคิด ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อกับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้ที่มีความสามารถได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปได้รวดเร็ว โคลเบอร์ก เชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับความรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆที่อาจจะขัดแย้งกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอน ในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าจะบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม

ส่วนการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์ก เชื่อว่าเป็นไปตามนั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นสูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกทีจนถูกทิ้งไปในที่สุด นอกจากนั้นมนุษย์ทุกคนก็ไม่จำเป็นต้องพัฒนาทางจริยธรรม ไปถึงขั้นสุดท้ายแต่อาจจะหยุดชะงักที่ขั้นใดขั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าได้ โคลเบอร์กพบว่า ผู้ใหญ่มากส่วนมากจะพัฒนาการถึงขั้นที่ 4 เท่านั้น

2.11 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6-60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และ ได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น โดยแบ่งต้นไม้จริยธรรม ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้น ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่สอง ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่าง ชยัน
 ชั้นแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

- 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
- 3) ความเชื่ออำนาจในตน
- 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 5) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่สาม ได้แก่ รากของต้นไม้ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างชยันชั้นแข็ง
 ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ

- 1) สติปัญญา
- 2) ประสบการณ์ทางสังคม
- 3) สุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นของ
 ต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับอายุ
 จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตทั้ง 5
 ลักษณะนี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลที่มีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ใน
 สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการ
 พัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย

ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่ง
 นั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการ
 ที่ลำต้น หากบุคคลมีพื้นฐานทางด้านจิตใจเป็นปกติและได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสม
 บุคคลนั้นก็จะสามารถพัฒนาโดยธรรมชาติ แต่ในสังคมไทยมีการวิจัยพบว่าพัฒนาการหยุดชะงักอย่าง
 ไม่เหมาะสมกับวัย กล่าวคือ ผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งซึ่งสมควรพัฒนาการใช้เหตุผลไปถึงขั้นสูงแล้วแต่ยัง
 หยุดชะงักที่ขั้นต่ำ เช่น ยังยึดหลักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนพวกพ้อง เป็นต้น บุคคลที่
 มีแรงจูงใจดังกล่าวจึงยังไม่สามารถคิดประโยชน์เพื่อสังคมได้

ดังนั้น บุคคลจึงควรมีการตรวจสอบจริยธรรมของตัวเองอยู่ตลอดเวลา การบันทึกกิจกรรม
 ที่ได้กระทำแต่ละวันทำให้ได้ข้อมูล เพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ ดีงามยิ่งขึ้น
 ซึ่งการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ได้กระทำ เหมือนการปฏิบัติธรรมโดยวิธี นิ่งสมาธิ เพราะ
 ในขณะที่จิตกำลังทบทวนสิ่งที่ได้กระทำ เหมือนเป็นการพิจารณาตัวเอง พิจารณาการกระทำดีและ
 ไม่ดี ในขณะที่จิตพิจารณา ก็จะเกิดสมาธิ และเมื่อได้พิจารณาตนเองแล้ว ก็สามารถเข้าใจตนเองและ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ซึ่งเป็นเสมือนเกิดปัญญาในการนำพาชีวิตผ่านพ้นทุกข์ได้ ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันของผลประโยชน์ (conflict of interest)

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้สรุปในหนังสือพุทธธรรม ถึงเกณฑ์วินิจฉัยกรรมดี และกรรมชั่วว่า ในแง่ของกรรมให้ถือเอาเจตนาเป็นหลักตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่ว ให้พิจารณาตามเกณฑ์หลัก คือ การตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล คือ 1) พิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ โมหะเนื่องจากพระพุทธศาสนาเชื่อว่าสิ่งที่เป็นต้นเหตุ หรือแรงผลักดันที่ทำให้มนุษย์ทำกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 2 ฝ่าย คือ กุศลมูลและอกุศลมูล หมายถึง ถ้าการกระทำนั้นเป็นแรงผลักดันฝ่ายดีหรือกุศลมูล ได้แก่ ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง การกระทำนั้นถือว่าเป็นการทำความดี ส่วนฝ่ายชั่วหรืออกุศลมูล ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง การกระทำนั้น ถือว่าเป็นการกระทำชั่ว ผลที่ได้รับก็คือความเสียหายทุกข์และโทษ 2) พิจารณาตามสภาวะ เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบายไร้โรค ปลอดภัย ผ่องใส สมบูรณ์หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นอกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอีกด้วย นอกเหนือจากเกณฑ์หลักดังกล่าวในข้างต้น และได้เสนอเกณฑ์ร่วม เพื่อใช้ประกอบการตัดสินความดีความชั่ว คือ (1) ใช้มโนธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเสียตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพหรือไม่ (2) พิจารณาการยอมรับของวิญญูชนหรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ชื่นชมสรรเสริญ หรือตำหนิติเตียน (3) พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำทั้งต่อตนเองและผู้อื่นว่า เป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ อีกอย่างหนึ่ง คือเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือเป็นไปเพื่อทุกข์ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือไม่

พระมหาคำสอน เดชวโร (วงษ์เส) ได้สรุปในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง จุดสูงสุดและมาตรฐานการตัดสินทางจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ไว้ว่า พุทธปรัชญาเถรวาทเน้นการพัฒนาปัจเจกภาพของบุคคลเพื่อไปสู่จุดสูงสุดทางจริยธรรม โดยมีมาตรฐานการตัดสินทางจริยธรรมทั้ง 3 ระดับ คือ หลักเบญจศีลและเบญจธรรม หลักกุศลกรรมบถ 10 และหลักอริยมรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา

สุขสันต์ จันทะโชโต สรุปในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทาง

จริยธรรมในพุทธปรัชญาและปรัชญาภควัทศิตา ไว้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมนี้เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูแต่ทั้ง พระพุทธศาสนาศาสนาฮินดูก็มีการตัดสินในเรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีและความชั่วของบุคคลที่ แตกต่างกันไปโดยมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจคำสอนทางจริยธรรมในปรัชญาอินเดีย

ไพลิน เตชะวิวัฒนาการ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสิน ความดีในพุทธปรัชญาเถรวาทกับในปรัชญาของค้ำานท์ โดยสรุปความว่า เกณฑ์ตัดสินความดีเป็น จริยธรรมสากลที่มนุษย์ทุกคนพึงปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาตัดสินการกระทำ โดยดูที่เจตนาของ ผู้กระทำเป็นองค์ประกอบหลักส่วนลัทธิของค้ำานท์ตัดสินการกระทำ โดยถือเอาเจตนาเป็นหลักและไม่ คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นเลย

ปรีชา ช้างขวัญยืน ได้แปลจริยธรรมจาก A Critical History of Green Philosophy ซึ่งมี ใจความว่า จุดมุ่งหมายการกระทำทางศีลธรรมต้องอยู่ภายใน ไม่ใช่อยู่ภายนอกการกระทำนั้นศีลธรรม ต้องมีคุณค่าในตัวเอง ไม่ใช่คุณค่าภายนอก เราต้องไม่ทำสิ่งที่ถูก เพราะหวังสิ่งอื่นใดเราทำเพราะสิ่งที่ ถูก อย่างนี้จึงจะทำให้คุณธรรมมีจุดหมายในตัวเอง แต่พวกโซฟิสต์เอาจุดหมายศีลธรรมไปไว้ภายนอก เราทำสิ่งที่ถูก มิใช่เพราะว่าถูก แต่ทำเพราะความพึงพอใจ ศีลธรรมจึงไม่เป็นจุดหมายในตัว หากเป็น เพียงหนทางที่นำไปสู่จุดหมายต่อไป

ไพฑูรย์ พัฒนใหญ่ยิ่ง ได้สรุปในหนังสือจริยศาสตร์ว่า คุณธรรมคือความรู้หรือปัญญา ถ้า คนพัฒนาปัญญาจนรู้อย่างถ่องแท้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว เขาย่อมทำแต่สิ่งที่ดี ดังนั้น การมีชีวิตที่ดีก็คือ การมีชีวิตอยู่ในวิถีแห่งการใช้เหตุผลหรือปัญญาแสวงหาความจริง ความดี และความงาม ที่ศึกษา เกี่ยวกับความหมาย/เกณฑ์ตัดสินดี ชั่ว ถูก ผิด และการมีชีวิตที่ดี จริยศาสตร์เป็นทั้งพื้นฐานของ ปรัชญาชีวิตและปรัชญาสังคมเมื่อจำแนกพื้นฐานที่มาของคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักคิดทางจริย ศาสตร์แล้ว พบว่ามีพื้นฐานที่มาจาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ เหตุผล ศรัทธา และปัญญา ประเภทของจ ริยศาสตร์มี 3 ประเภทหลัก ๆ คือ อภิจริยศาสตร์ จริยศาสตร์บรรทัดฐาน และจริยศาสตร์ประยุกต์ โดยวิธีการศึกษาทางจริยศาสตร์นั้นใช้ “วิธีการทางปรัชญา” คือ วิธีคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ เป็นหลัก

วศิน อินทสระ ได้สรุปในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ว่า นักจริยศาสตร์ได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือพวกหนึ่งเห็นว่า คุณธรรมต้องตามมาด้วยความสุข คุณธรรมเป็น เหตุความสุขในบั้นปลายสุภชาติไทยก็มีว่า “อดเปรี้ยวไว้กินหวาน ” หมายถึง ให้อดทนสร้างสม คุณธรรมเพื่อความสุขในบั้นปลาย คนทั่วไปก็มีความเห็นว่า คนมีคุณธรรม หรือคนดีควรจะมีความสุข ในชีวิต คนดีต้องมีความเพลิดเพลินในการประกอบกรรมดี และคนดีควรจะได้รับมีความสุขเป็นสิ่งตอบ แทน ความสุขเป็นความเบิกบานของชีวิต เป็นความสมบูรณ์ของชีวิต แต่ความสุขนั้นต้องมีมูลฐาน มาจากคุณธรรม จริยศาสตร์ยังเป็นวิชาที่ทำให้คนใจสูง มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นมีความประพฤติดี

เว้นสิ่งที่ควรเว้น ทำสิ่งที่ควรทำ แสวงหาคำตอบว่า อะไรดี อะไรชั่ว วิเคราะห์เบื้องหลังแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ว่า เขาประพฤติเช่นนั้น ๆ เพราะอะไร มีอะไรอยู่เบื้องหลังแห่งการกระทำของเขา คล้ายจิตวิทยา มีข้อแตกต่าง ที่เกิดขึ้นกับใจ ไม่ได้พิจารณาว่าถูกหรือผิด ส่วนจริยศาสตร์พิจารณาถึงความดีชั่ว ถูก ผิด ของพฤติกรรมและอารมณ์นั้น ๆ

วิทย์ วิศทเวทย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต” ว่า ไม่ว่าเราจะกระทำอะไรก็ตาม มีสิ่ง สิ่งที่เราจะต้องพิจารณาก่อนที่เราจะกระทำอะไรลงไปนั้นเราจะต้องมีความมุ่งหมายอะไรบางอย่าง กล่าวคือเราย่อมต้องการผลบางอย่างที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของเรา . เมื่อเราตัดสินใจแล้วว่าเราต้องการอะไรเราก็ต้องหาวิธีการที่จะทำให้บรรลุผลอันนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือผลที่จะได้รับกับวิธีการนั้นอันไหนสำคัญกว่า ถ้าผลที่ได้รับนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่ชอบ วิธีการใด ๆ ก็ย่อมนำมาใช้ได้หรือไม่ ผลดีที่จะได้นั้นมันทำให้วิธีการที่ผิดกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ นั่นก็คือผลที่จะได้รับกับหลักการอันไหนสำคัญกว่ากัน

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจริยศาสตร์ ถึงเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมว่า คำว่า ความดี คืออะไร ความชั่ว คืออะไร นักปรัชญาทั่วไป เช่น จี.เอ็ม.มัวร์ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ความดี คือคุณที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เราเข้าใจได้ เป็นเอกภาพ จำกัลดลงไปไม่ได้ คือไม่แน่นอนและแบ่งแยกไม่ได้

พนิดา ประยูรศิริ ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองกับการยอมรับของประชาชน และได้กล่าวถึงผู้นำ หรือนักการเมืองที่ดี ควรมีคุณภาพแห่งจิตใจ หรือมีจริยธรรมประจำใจ ดังนี้

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ซึ่งเป็นจริยธรรมของมนุษย์ทุกคนที่อยู่ในสังคม และต้องการเห็นความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของสังคม แต่เนื่องจากนักการเมืองเป็นผู้ที่มีอำนาจมากในสังคม และมีส่วนในการนำสังคมไปสู่ความดีขึ้นหรือเลวลง นักการเมืองจึงควรมีจริยธรรมข้อนี้มากกว่าคนธรรมดาอริสโตเติล กล่าวว่า “ถ้าการปกครองนั้นไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมแล้วไซ้ การปกครองนั้นย่อมเลวแต่สถานเดียว”

การมีศีลธรรมประจำใจ นักการเมืองจะต้องกระทำตนไม่เป็นผู้ประพฤติเหลวแหลกโดยมาตรฐานของความประพฤติที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น ไม่เป็นคนโกหกพกลม หน้าไหว้หลังหลอก และต้องมีความจริงใจทั้งในคำพูดและการกระทำของตน

การมีความรับผิดชอบ นักการเมืองจะต้องยอมรับความผูกพันในหน้าที่ของตนหรือที่ตนสั่ง ถ้าหากเกิดความผิดพลาดก็พร้อมที่จะรับผิดชอบและรีบดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว หากความผิดพลาดก่อให้เกิดความเสียหาย นักการเมืองต้องพร้อมที่จะพิจารณาตนเอง หลีกทางให้ผู้อื่นได้เข้ามาดำรงตำแหน่งแทนตน โดยกระบวนกรตามกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างสันติวิธี

การเคารพกติกาของสังคม ทุกสังคมต้องมีกติกากำหนดขอบเขตว่าคนในสังคมจะทำสิ่งใดบ้างและทำสิ่งใดไม่ได้บ้าง กติกาที่สำคัญที่สุดของทุกสังคมคือกฎหมายบ้านเมือง นักการเมืองแม้จะมีอำนาจมากก็ไม่อาจอยู่เหนือกฎหมายของบ้านเมืองได้และจำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน ในการแสดงให้เห็นว่าตนนั้นมีความระมัดระวังในการกระทำของตนที่จะไม่ละเมิดกฎหมาย และพร้อมที่จะเคารพกฎหมายอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการสร้างระเบียบวินัยทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทางการเมืองและพัฒนาประเทศ สังคมใดระเบียบวินัยหย่อนยานอำนาจหน้าที่ของรัฐจะระส่ำระสาย ประสิทธิภาพในทางปฏิบัติงานลดทอนลงความชอบธรรมของรัฐบาลและนักการเมืองก็เสื่อมลงด้วย ในที่สุดความเสื่อมทรามทางการเมืองก็จะครอบงำสังคมนั้น

นักการเมืองต้องมีความยุติธรรม ความยุติธรรมโดยปกติเป็นเรื่องของการเปรียบเทียบถึงการได้เปรียบเสียเปรียบในหมู่ชน จากผลของการจัดสรรทรัพยากรของสังคม ในฐานะที่นักการเมืองเป็นผู้มีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็น จึงต้องใช้อำนาจด้วยความเที่ยงธรรมตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน และตามหลักเหตุผลในการที่จะสั่งการใด ๆ ด้วยความไม่ลำเอียง ด้วยความชอบหรือไม่ชอบส่วนตัว ผลการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดี ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

นักการเมืองที่มีคุณภาพ ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูง นอกจากจะมีคุณวุฒิที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติ ต้องเป็นผู้มีความสามารถบริหารจัดการได้อย่างดีเลิศใน 3 ด้าน คือ บริหารงาน บริหารคน บริหารเศรษฐกิจ คือสามารถบริหารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งต้องเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต ไม่ปฏิเสธสิ่งใหม่ ไม่มีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม โดยเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่เปิดใจพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลกตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องมีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารมาแล้วเป็นอย่างดี สอดคล้องเหมาะสมกับการเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศ

นักการเมืองที่เป็นผู้มีคุณประโยชน์ ต้องทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ นักการเมืองต้องทำทุกสิ่งโดยเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ส่วนตัว พวกพ้อง ทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และต้องไม่ประนีประนอมกระทำตามพลังกลุ่ม หากเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ นักการเมืองเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ตำแหน่งทางการเมืองแล้วย่อมต้องหาโอกาสถอนทุนคืนโดยการหาประโยชน์ส่วนตัวขณะดำรงตำแหน่ง เป็นเหตุให้นักการเมืองเหล่านั้นไม่สามารถเสียสละหรือมีอุดมการณ์ เพื่อมวลชนเป็นหลักได้

นักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คนในประเทศจะมีความสุขมากยิ่งขึ้นหากได้ นักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความตื่นตระหนกน้อยลงเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า นักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลจะเป็นที่นำเชื่อถือของคนที่ต้องตาม และคนที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วย ผู้คนจะอยากฟังความคิดเห็นและมุมมองของเขาเพื่อจะได้ทิศทางที่เป็นประโยชน์ นักการเมืองจึง

จำเป็นต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์มองอนาคต เป็นคนที่มีความคิดริเริ่ม ไม่มองอะไรแคบ ๆ ไม่เป็น คนคิดสั้น คิดสั้น ๆ ไม่ละเอียดรอบคอบและต้องเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง ในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนที่ทันสมัย มีลักษณะของความเป็นสากล สามารถติดต่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติได้

นักการเมืองที่มีคุณลักษณะชีวิตที่ดี ต้องมีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นอย่างไร เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้นไม่ได้เป็นการเสแสร้ง คุณลักษณะชีวิตที่ควรมี ได้แก่ ต้องมีความเมตตา มีความกรุณาต่อประชาชน ผู้ทุกขร้อนคนด้อยโอกาสในสังคม และชนกลุ่มน้อยในประเทศ มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องของสิทธิมนุษยชนให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค และต้องเรียนรู้ที่จะให้อภัย มีความมั่นคง ในอารมณ์ รู้จักอดกลั้นและรักษาจิตสำนึกให้ถูกต้องและชอบธรรมอยู่เสมอ ไม่มีนิสัยเป็นนักเลงหัวไม้ ไม่ใช่อำนาจหรืออิทธิพลข่มขู่บังคับผู้ที่ด้อยกว่า นอกจากนี้จะต้องมีความสุภาพ อ่อนน้อม ไม่ถือตัว มีความขยันขันแข็ง เป็นคนกล้าหาญ กล้ารับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ กล้ายอมรับผิด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ต้องเป็นผู้ที่แสดงตัวรับผิดชอบอยู่เสมอ

นักการเมืองที่มีคุณสมบัติ ต้องมีประวัติดี มีการดำเนินการชีวิตตั้งแต่อดีตที่โปร่งใส ทั้งในชีวิตหน้าที่การทำงานและชีวิตส่วนตัว จะต้องเป็นผู้ที่มีความหวังดีต่อสาธารณชนและต้องมีชีวิตครอบครัวเป็นแบบอย่าง ชีวิตครอบครัวจะเป็นภาพสะท้อนว่า หากนักการเมืองยังไม่สามารถบริหารครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมได้ เมื่อดำรงตำแหน่งทางการเมืองเขาจะสามารถบริหารประเทศให้ดีได้อย่างไร นักการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่ประกอบแต่สัมมาอาชีพมาตลอด ไม่มีประวัติการทุจริต ไม่มีประวัติในการดำเนินธุรกิจที่สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีประวัติการเป็นนักเลงเจ้าพ่อ หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพนัน รวมถึงธุรกิจที่สร้างปัญหาสังคมมาก่อน เพราะนักการเมืองไม่เพียงแต่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เท่านั้นแต่ยังต้องได้รับการยอมรับจากนานาชาติในโลกด้วย

นักการเมืองที่มีคุณวาจา คุณกิริยา นักการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีวาจาศิลป์ มีคำพูดที่สุภาพ มีเหตุผล มีเหตุผล รักษาคำพูดไว้ให้มั่นคง ไม่โกหก ไม่กลับกลอก ไม่ปลิ้นปล้อน ต้องไม่เป็นคนที่ชอบด่าต่อว่าผู้อื่น ต้องไม่พูดให้ร้ายโจมตี และที่สำคัญต้องสามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุก ๆ ระดับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องประกอบไปด้วย คุณกิริยา คือ ต้องเป็นผู้ที่สง่างาม มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณ วางตัวได้อย่างเหมาะสม สามารถเข้ากับคนได้ทุกประเภท ทุกระดับ และเป็นตัวแทนของประเทศได้อย่างดีในการสู่เวทีโลก

นักการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม จะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรมประจำใจ จะต้องมีความยุติธรรม ไม่เป็นคนลำเอียง เป็นผู้ที่มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อประเทศชาติและประชาชน เป็นผู้ที่รักษาคำพูด และเป็นผู้ที่มีสติในการพินิจพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจ ต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ มีหลักการในการดำเนินชีวิตส่วนตัวในการบริหาร

ประเทศ คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองนับเป็นคุณสมบัติที่เด่น และเป็นคุณค่าต่อประเทศชาติมากที่สุด หากนักการเมืองขาดคุณธรรมและจริยธรรมแม้เก่งกาจ มีการศึกษาสูง ก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความไพบูลย์ได้

นักการเมืองที่มีความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญ ขณะเดียวกันต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา แม้ว่าสังคมในปัจจุบันไม่ได้เป็นยุคที่ต้องทำศึกสงครามอย่างในอดีต แต่นักการเมืองที่มีคุณสมบัติเข้มแข็งและกล้าหาญยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหน้าที่ของการเป็นนักการเมืองคือ นำทิศทางคนจำนวนมากสู่เป้าหมายเดียวกัน จึงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่นักการเมืองจะต้องเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญ ซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของการกล้าตัดสินใจ สามารถรับแรงกดดันจากรอบด้าน แรงกดดันจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ นักการเมืองต้องยืนหยัดต่อการตัดสินใจ หากการตัดสินใจนั้นถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนรวมและประเทศชาติ ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา เพราะในความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวนั้นง่ายต่อการนำไปสู่ความเผด็จการ นักการเมืองจึงต้องรู้จักใช้อำนาจอย่างชอบธรรม

นักการเมืองต้องมีทีมงานที่สามารถ ในยุคสารสนเทศและเทคโนโลยีระดับสูง ข่าวดสารข้อมูลต่างเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เทคโนโลยีต่าง ๆ มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถเรียนรู้ได้ครบถ้วนทันเวลา บุคคลที่ไม่ติดตามข้อมูลข่าวสารและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะเป็นคนล้าสมัยในเวลาอันสั้น นอกจากนี้สังคมมีความซับซ้อนขึ้น นักการเมืองจึงไม่สามารถมีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้านอย่างครบถ้วนได้ จำเป็นต้องอาศัยทีมงานในการช่วยทำงาน ทั้งการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และแม้ว่านักการเมืองจะมีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงานสูง แต่การทำงานเพียงคนเดียวจะทำได้จำกัด เพราะมีเวลาจำกัดจึงจำเป็นต้องมีคนมาช่วยทำ นักการเมืองไม่เพียงต้องมีความรู้ความสามารถโดยส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังต้องสอนและสามารถพัฒนาคนได้ สร้างทีมงานที่ดีได้ และสอนให้ทีมงานสร้างทีมงานที่ดีต่อไปได้

นักการเมืองที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย นักการเมืองต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นนักการเมืองในลักษณะของสังคมอุปถัมภ์ นักการเมืองที่มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศในอนาคต เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้คนในประเทศมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเห็นแบบอย่าง รวมทั้งการที่นักการเมืองยึดมั่นตามวิถีประชาธิปไตยจะช่วยให้ประเทศชาติได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้นในกระแสโลก อันจะส่งผลดีต่อประเทศทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และในด้านการค้าการลงทุน

บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา ได้ศึกษาเรื่อง การแก้วิกฤตการณ์โลกด้วยจริยธรรมของนักการเมือง พบว่า จากสภาพความเป็นจริงของสังคมโลกในปัจจุบัน พบว่า ตามทฤษฎีนักการเมืองคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศชาติ สำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่

ปรากฏว่านักการเมืองส่วนใหญ่ยังขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้อย่างทั่วถึง กล่าวคือ ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามความหมายของการเมืองที่ว่า “การเมืองเป็นกระบวนการการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กับทุกคนในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ” โดยมีสาเหตุหลายประการ แต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือ เกิดจากการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาดและการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง

ดังนั้น กระบวนการคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมืองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสม เพื่อป้องกันบุคคลที่ขาดจริยธรรมทางการเมืองและจิตสำนึกทางการเมืองเข้าสู่ตำแหน่ง และต้องทำอย่างไร จึงจะสามารถจูงใจให้คนดีมีจริยธรรมและความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของสังคมเข้าสู่ระบบการเมืองเพื่อช่วยพัฒนาการเมืองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การที่นักการเมืองจะต้องยึดถือจริยธรรมและจรรยาบรรณในอาชีพ เพราะถ้าปราศจากจริยธรรม ก็จะไม่มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์ไม่ต่างอะไรไปจากสัตว์นั่นเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ปรีชา เลิศกมลมาศ ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารในการกำหนดมาตรการป้องกันทุจริต พบว่า สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมของนักการเมืองมีที่มาหรือมูลเหตุของปัญหา ดังนี้

อำนาจบังคับบัญชา (Authority) กล่าวคือ กลุ่มนักการเมืองระดับชาติเป็นกลุ่มที่มี อำนาจบังคับบัญชามาก และมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย อำนาจดังกล่าวเอื้ออำนวยต่อการ กระทำทุจริต เช่น การมีอำนาจในการอนุมัติ หรืออนุญาตให้ดำเนินโครงการต่าง ๆ

โอกาส (Opportunity) หมายถึง กฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งต่าง ๆ เปิดโอกาสให้สามารถใช้ดุลยพินิจที่จะเอื้ออำนวยให้สามารถกระทำการทุจริตได้

สิ่งจูงใจ (Incentive) ที่เพียงพอจะกระทำความผิด อาทิ ผลประโยชน์จำนวนมากในรูปของเงิน หุ้น หรือผลตอบแทนอื่น ๆ

ชื่อเสียง (Reputation) หมายถึง ความประสงค์ในตำแหน่งเพื่อเป็นชื่อเสียงเกียรติยศแก่ตนเองและ วงศ์ตระกูล จึงเป็นสาเหตุของการกระทำทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรม

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ของคนไทยที่เห็นว่าการละเมิดจริยธรรมและมีลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมืองเป็นเรื่องปกติวิสัยที่มีมาทุกยุคทุกสมัย จึงทำให้นักการเมืองไม่หวั่นเกรงในการกระทำทุจริต

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี (Liberal Capitalism) ที่เข้ามากับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้องค์กรธุรกิจเข้ามาเกี่ยวกับนักการเมือง โอกาสที่จะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนจึงเพิ่มมากขึ้น

ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ในสังคมไทยที่เน้นประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูก ชั่วดี มากกว่าจริยธรรมคุณธรรม หรือความถูกต้อง

บทที่ 3

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท

3.1 พุทธจริยธรรม

จริยธรรมสัมพันธ์กับความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือมีกฎธรรมชาตินั่นเองเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เป็นการนำเอาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการที่เป็นไปอยู่เองตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ โดยจัดวางลงเป็นระบบวิธีประพฤติปฏิบัติ หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่จะให้ได้ผลดีสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เป็นไปตามธรรมชาตินั้น

พุทธจริยธรรมจึงมีความหมายว่า เป็นระบบการดำเนินชีวิตที่ต้งามหรือระบบการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักธรรมทั้งหมดของพระพุทธศาสนาเพื่อให้บรรลุจุดหมายคือ ความสุขในการดำเนินชีวิต สามารถประพฤติปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยการครองชีวิตที่ประเสริฐ มีคุณธรรมในจิตใจรู้จักแยกแยะสิ่งที่ต้งาม ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ตลอดจนพัฒนาตนเองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จนบรรลุความสุขในระดับต่างๆ ตั้งแต่ความสุขขั้นพื้นฐานจนเข้าถึงการบรรลุความสุขขั้นสุดท้ายที่เรียกว่า ความสุขในนิพพาน

3.2 ประเภทของพุทธจริยธรรม

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงส่งสาวกไปประกาศศาสนาครั้งแรกจำนวน 61 รูป จุดประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนทั่วไปดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์แก่อกุล เพื่อความสุขแก่คนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงแสดงธรรมที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ” ตามนัยนี้มีท่านผู้รู้ได้จัดระดับและประเภทของจริยธรรมได้ดังต่อไปนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ สมใจ ได้แบ่งประเภทของจริยธรรมไว้เป็น 3 ระดับ คือ

- 1) จริยธรรมระดับพื้นฐานได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม
- 2) จริยธรรมระดับกลางได้แก่ กุศลกรรมบถ 10
- 3) จริยธรรมระดับสูงได้แก่ มรรคมืองค์ 8

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้แบ่งประเภทของจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) จริยธรรมขั้นต้นได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม (2) จริยธรรมชั้นกลางได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 (3) จริยธรรมขั้นสูงได้แก่ มรรคมืองค์ 8 จากการแบ่งประเภทของจริยธรรมดังกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมแบ่งเป็น 3 ระดับ

คือ จริยธรรมขั้นมูลฐาน ได้แก่ศีล 5 จริยธรรมชั้นกลางได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 จริยธรรมชั้นสูงได้แก่ มรรคมีองค์ 8

3.2.1 จริยธรรมขั้นพื้นฐาน หมายถึง จริยธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ เพื่อห้ามมิให้ละเมิดทางกาย วาจา ปฏิบัติเพื่อให้กาย วาจา เป็นปกติ เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมชาวพุทธ ปฏิบัติเพื่อบรรลุความสุขขั้นต้นของชีวิตเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น เป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ได้แก่ ศีล 5 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาของศีล 5 ดังต่อไปนี้

ศีล 5 หรือ เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว , การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ประกอบด้วย

1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในทางปฏิบัติหมายถึง ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิต ร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีจิตใจประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน บุคคลที่จะล่วงหรือผิดศีลข้อที่ 1 ที่ว่าศีลขาคั้น ต้องประกอบด้วยองค์ คือ ปาณาติบาตนี้มีองค์ 5

1. ปาโณ สัตว์มีชีวิต
2. ปาณสณญิตา สำคัญว่าสัตว์มีชีวิต
3. วรจิตต จิตคิดจะฆ่า
4. อุปกุกโม พยายามจะฆ่า
5. เตน มรณ สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

เมื่อบุคคลกระทำลงไปประกอบด้วยองค์ 5 ดังกล่าว ศีลข้อที่ 1 นี้ก็จะขาด แต่ถ้าไม่ครบองค์ ก็เป็นเพียงต่างพร้อย หรือทะเลเท่านั้น ไม่ขาด

2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้, เว้นจากการลักโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์ ในทางปฏิบัติหมายถึง ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมยแต่ดำเนินชีวิตโดยมีอาชีพสุจริตยุติธรรมหาเลี้ยงชีพโดยชอบเรียกว่า “มีสัมมาอาชีพะ” ศีลข้อที่สองนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ คือ อทินนาทานมีองค์ 5 คือ

1. ปรปริคคหิต ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
2. ปรปริคคหิตสณญิตา ตนก็รู้ว่าของมีเจ้าของหวงแหน
3. เถยยจิตต มีจิตคิดจะลัก
4. อุปกุกโม พยายามเพื่อจะลักให้ได้
5. เตน ทรณ ได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

3) กาเมสุมิฉฉาจารย์ เวรมณี เว้นจากการประพตติผิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่ง
ที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพตติผิดในกาม หมายถึง ความประพตติ
หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครองและไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ในบุคคลผู้
เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพตตินอกใจคู่ครองของตนเองแต่มีใจมั่นคงใน
คู่ครองของตนสามารถควบคุมอารมณ์ในเรื่องเพศได้ศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

1. อคมนียวตถุ หญิง (ชาย) ต้องห้าม
2. ตสฺมิ เสวนจิตต จิตติจจะเสพ
3. เสวนปโปโค ประกอบการเสพ
4. มคฺเคน มคคปปฏิปตติ มรรคจรดกัน

4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจาก
การพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จในทางปฏิบัติหมายถึง ความประพตติหรือการดำเนินชีวิตที่
ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง อันเป็นสาเหตุตรรอนหรือทำลาย
ประโยชน์ของผู้อื่นแต่มีความซื่อสัตย์ มีสัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง คำมีประโยชน์ สมานสามัคคี
เท่านั้น ศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

1. อตถ วตถุ เรื่องไม่จริง
2. วิส วาทนจิตต จิตติจจะพูดเท็จ
3. ตชฺโซ วายาโม พยายามพูดออกไป
4. ประสฺสทตถวิขานน คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

5) สุราเมรยมชฺชปมาทภูฏานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง
ความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ในทางปฏิบัติหมายถึง ความประพตติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจาก
การเบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม สูบ ฆิต สิ่งเป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ ยาเสพติดทุกประเภท อัน
เป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง เกิดความมัวเมา เสียดสีสัมพัชัญญะและทำให้เสียคุณภาพ
ความเป็นคน แต่มีสติระวังตัวมิให้ติดสิ่งเสพติดเหล่านั้น ทั้งสามารถควบคุมใจ ควบคุมอารมณ์มิให้เป็น
ทาสของสิ่งเหล่านั้นด้วย ศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

1. มทนีย น้ำเมา
2. ปาตฺกมฺยตาจิตต จิตติจจะดื่มน้ำเมา
3. ตชฺโซ วายาโม พยายามดื่มน้ำเมา
4. ปิตฺตปเสวน น้ำเมานั้นล่องลาคอกลงไป

เบญจศีล หรือศีล 5 นี้เป็นหลักควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมเบื้องต้นของมนุษย์ เป็นข้อกำหนดเท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันได้อย่างปกติสุข มีชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัยตามสมควร

3.2.2 จริยธรรมชั้นกลาง หมายถึง จริยธรรมที่เป็นทางแห่งความดี ที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติไปสู่ความสุข ความเจริญ ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาของกุศลกรรมบถ 10 ดังต่อไปนี้

กุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งกุศลกรรม, ทางทำความดี, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติ ว่าโดยหัวข้อย่อ ดังนี้

ก. กายกรรม 3 การกระทำทางกาย ประกอบด้วย

1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากปลงชีวิต งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตให้ตาย และไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า สร้างจิตให้เมตตารักใคร่คน และสัตว์ดิรัจฉาน [๒๑] มีความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะให้คน มีความปราศจากทุกข์โดยทั่วหน้ากัน มีความกรุณาสงสารคนและสัตว์ผู้ประสบความทุกข์ยากพร้อมทั้งงดเว้นการเบียดเบียนให้คนและสัตว์เดือดร้อน เช่น ทำให้อวัยวะ มีแขน ขา เป็นต้น ของคน และสัตว์ให้หักหรือพิการ หรือทรมานสัตว์ให้ได้รับความเหน้อยยากลำบาก พลอยยินดีในเมื่อคนและสัตว์ได้ดี มีลาภ มียศ มีความสุข ความเจริญงดเว้นจากการอิจฉาริษยาคนและสัตว์ที่ดีกว่าตนและตั้งจิตเป็นอุเบกขาวางเฉย

2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้โดยอาการขโมย งดเว้นจากการลักขโมยสิ่งของ ๆ คนและสัตว์ และไม่ใช้ให้ผู้อื่นนั้นทำการลักขโมยและการไม่ทำการหลอกลวงให้ผู้อื่นต้องเสียทรัพย์และชื่อเสียงทำให้อับอาย

3. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤตินิมนต์ในกาม งดเว้นจากการประพฤตินิมนต์ในกามทั้งหลาย คือ ไม่ข่มขืน ทำลามกอนาจาร ทำการล่วงละเมิดสิทธิสตรีและบุรุษอื่น เรียกว่าไม่ทำชู้ในสามีและภรรยาของผู้อื่น พยายามถือสันโดษ ยินดีเฉพาะในภรรยาหรือสามีของตนเท่านั้น ไม่รักหญิงอื่นยิ่งกว่าภรรยาของตนแม้สิ่งของใด ๆ ของใคร ๆ ก็ไม่ถือโอกาสเอาไปใช้ หรือแตะต้องก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของ โดยถือหลักว่า “เมื่อไม่มีสิ่งที่ตัวชอบ จงชอบสิ่งที่ตัวมี”

ข. วจีกรรม 4 การกระทำทางวาจา ประกอบด้วย

4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ งดเว้นจากการพูดเท็จ คือ ไม่พูดโกหกหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดตามที่ตนพูด เช่น สิ่งใดที่เราดูเราเห็น เมื่อเขาถาม เรากลับตอบว่าเราไม่รู้เราไม่เห็น และสิ่งใดที่เราไม่รู้ไม่เห็น แต่กลับตอบว่าเรารู้เราเห็น เป็นต้นเช่นนี้พยายามพูดแต่คำที่สัตย์จริง หากคำใดเราเห็นว่าพูดออกไปแล้วแม้เป็นความจริง แต่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เราก็งดเสียไม่พูดเลย เพราะถ้าไม่พูดคำจริงเราก็พูดเท็จ อันเป็นการทำให้เราเสียกุศลกรรมบถอันนี้

5. ปิสุณาย วาจา ย เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด งดเว้นจากการพูดส่อเสียด ได้แก่การ ฟังข้างนี้ แล้วเอาไปบอกข้างโน้น เพื่อจะทำลายข้างนี้ หรือได้ฟังข้างโน้นแล้วเอามาบอกข้างนี้ เพื่อจะ ทำลายข้างโน้น คือ มุ่งหมายยุยงให้เขาแตกจากกัน ทำลายความพร้อมเพรียงกันส่งเสริมผู้ที่แตกกัน แล้วให้แตกมากยิ่งขึ้น ยินดีผลิตเพลินในความเป็นพรรคเป็นพวก เข้าข้างพวกโน้นบ้างพวกนี้บ้าง ทำ พรรคต่อพรรคให้แตกจากกัน ตั้งใจพูดแต่คำที่จะสมานไมตรีเชื่อมโยงให้คนโน้นคนนี้มีความรักใคร่ นับ ถือถ้อยกัน พูดให้พรรคต่อพรรคปรองดองกลมเกลียวสามัคคีกันถ้าเห็นว่าจะช่วยให้เขาสามัคคีกันไม่ได้ กิ่งดเสี่ย

6. ผรุสย วาจา ย เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ งดเว้นจากการพูดวาจาหยาบคายที่ เผ็ดร้อน ที่เป็นปม เป็นที่ขัดข้องของผู้อื่น เป็นที่ระคายหูของผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ยิ่งเป็นคำด่าคำแข่ง แม้แต่ กับสัตว์ดิรัจฉานก็ไม่ควรพูดเลย เพราะเป็นการส่อสันดานของตนเองว่าเป็นคนเลวพยายามพูดแต่คำที่ อ่อนหวาน เรียบร้อย นุ่มนวลละมุนละไม

7. สมพบปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพื่อเจ้อ งดเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ ได้แก่ งดการ พูดในเวลาที่ไม่ควรพูด ในสถานที่ที่เขาไม่ต้องการให้เราพูด การพูดมากไปกว่าความจริง พูดไม่มี เหตุผล พูดวาจาไม่มีหลักฐาน ไม่พูดตามธรรมวินัย พูดไม่รู้จักหยุด แม้ไม่มีใครอยากฟังแล้วยังพูด เรื่อยเปื่อยไปโดยไม่มีประโยชน์ต้องใช้สติสัมปชัญญะในการพูดทุกครั้ง ถึงเป็นเรื่องจริงก็ต้องพูดให้ถูก กาลเทศะ พูดให้มีเหตุผลพอที่จะเชื่อถือได้ พูดให้ถูกตามธรรมตามวินัย พูดแต่พอเหมาะพอสมควร ไม่ให้มากเกินไปเรื่องราวจนจับไม่ได้ว่าเรื่องอะไร ซึ่งเรียกว่า “พูดเป็นน้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง ” ถ้า เห็นว่าพูดแล้วมีประโยชน์แก่ผู้ฟังจึงพูด ถ้าเห็นว่าพูดแล้วจะไม่มีประโยชน์เลยก็อย่าพูดเสียดีกว่า

ค. มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ ประกอบด้วย

8. อนภิชชา ความไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขา ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น มาเป็น ของตน ได้แก่ เมื่อเห็นพัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สอย ทั้งที่มีวิญญูณ และไม่มีวิญญูณของผู้อื่นแล้ว แม้ ตนจะชอบพอใจก็ไม่พยายามเพ่งว่า ขอให้สมบัติของผู้นั้นจงมาเป็นของเรา หรือครุ่นคิดแต่ในใจว่า ทำไฉนเราจึงจะได้ทรัพย์สมบัติของผู้นั้นหนอตั้งนี้ จงพยายามคิดให้เห็นว่า ทรัพย์สมบัติเครื่องใช้สอย อย่างดีเป็นอันมาก เกิดขึ้นแก่ผู้นั้นก็เพราะเขาได้ทำความดีเป็นบุญเป็นกุศลมาก่อน แม้ชาตินี้เราไม่ เห็นเขาทำอะไร ก็คงเป็นเพราะเขาทำมาแล้วแต่อดีตชาติโน้น ผลจึงเกิดสนองให้เขาเป็นคนมั่งมีด้วย ทรัพย์สมบัติอันน่าปลื้มใจ เช่นนั้นถ้าเราไปโลภอยากได้ของเขา จะทำให้เกิดเป็นบาปแก่ใจ คือเป็น สนิมเกาะกินจิตใจของเราเหมือนสนิมอันเกิดแก่เหล็ก และเกาะกินเนื้อเหล็กฉะนั้น ทาให้จิตใจของเรา กร่อนอ่อนกำลังลงไม่สามารถจะทำความดีอย่างอื่นได้ควรพยายามแสดงมุทิตาจิตพลอยยินดีต่อผู้นั้น แล้วพยายามบำเพ็ญบุญกุศล เช่นให้ทาน เสียสละความโลภของตนให้เบาบางลง และชวนชายช่วยเหลือผู้อื่นในการทำทำความดีเป็นต้น ผลจะบังเกิดแก่ตนเองในภายหลัง

9. อพยาบาท ความไม่คิดร้ายผู้อื่น ไม่พยาบาท คือ ไม่คิดอยากให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่จงเวรต่อสัตว์และคนอื่น ๆ ไม่ตั้งใจที่จะให้ใคร ๆ เป็นผู้เสียหายหรือวิบัติด้วยการใด ถึงแม้เราจะโกรธเคืองบ้างโดยที่เราทำอะไรให้เสียหาย หรือมาด่าว่าให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจก็ไม่อาจอาฆาตพยาบาทจงเวรผู้นั้นต่อไปอีก เช่น เขามาทำร้ายเราก็ให้คิดเสียว่าเราระวังตัวไม่ดีหรือเพราะเราเคยทำร้ายให้เขาเดือดร้อนมาก่อนแล้วกรรมจึงติดตามมาสนองเราขอให้เป็นการใช้หนี้กรรมกันสุดสิ้นแต่เพียงชาตินี้เถิด หรือเขามาโกงเงินเรา โดยยืมไปแล้วไม่ใช้คืน หรือเข้าหุ้นกันแล้วเขาโกงไปเสีย เช่นนี้จึงคิดว่าเราเคยโกงเขามาแล้วในชาติก่อนโน้น เขาจึงโกงเอาคืนไป ขอให้สิ้นสุดเวรกรรมกันเสียที ตั้งใจแผ่เมตตาให้เขาเหล่านั้นจงเป็นผู้มีความสุขปราศจากทุกข์ มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด อย่าพยาบาทจงเวรซึ่งกันและกันเลย

10. สมมาทิภูฏี ความเห็นชอบ ถูกต้องตามคลองธรรม เห็นชอบตามทานองคลองธรรม ได้แก่ เห็นว่าบุญมีจริงบาปมีจริง ผลของบุญมี ผลของบาปมี คนทำดีย่อมได้ดี คนทำชั่วย่อมได้ชั่ว นรกมี สวรรค์มี และนิพพานก็มี โลกนี้โลกอื่นมี ชาตินี้ชาติหน้ามี

3.2.3 จริยธรรมขั้นสูง หมายถึง จริยธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างถ่องแท้ เพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน บรรลุถึงบรมสุขความสุขที่ไม่หวนมาสู่ความทุกข์อีก ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาของมรรค 8 ดังต่อไปนี้

มรรคมีองค์ 8 หรือ อฏฺฐังคิกมรรค เรียกเต็มว่า อริยอฏฺฐังคิกมรรค แปลว่า “ทางมีองค์ 8 ประการ อันประเสริฐ” มรรค 8 คือ หนทางสู่ความพ้นทุกข์อันชอบ ประกอบด้วย

1. ความเห็นชอบ (สมมาทิภูฏี) ได้แก่ ความรู้หรือยัสัจจ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้อกุศลและอกุศลมูลกับกุศลและกุศลมูล หรือ เห็นปฏิจกสัมบุบาท การเห็นในอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์(สมุทัย) ความดับทุกข์ (นิโรธ) ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (มรรค)

2. ความดำริชอบ (สมมาสังกป) ได้แก่ เนกขัมมสังกป อพยาบาทสังกป อวิหิงสาสังกป ดำริที่จะออกจากกาม (เนกขัมม) ดำริในการไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น ดำริในการไม่เบียดเบียนผู้อื่น

3. เจรจาชอบ (สมมาวาจา) ได้แก่ วชิสุจฺจิต 4 คือไม่ประพฤตชั่วทางวาจาอันได้แก่ ไม่พูดเท็จ (มุสาวาท) ไม่พูดส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกร้างกัน (ปิสุณาย วาจา) ไม่พูดคำหยาบคาย (ผรุสสาย วาจา) ไม่พูดเพื่อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ (สมณฺพปลาปา)

4. กระทำชอบ (สมมากมมฺนต) ได้แก่ กายสุจฺจิต ทำการงานชอบโดยประกอบการงานที่ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และเว้นจากการทุจริต 3 อย่างได้แก่ การเบียดเบียนฆ่าสัตว์ตัดชีวิต (ปาณาติบาต) การลักขโมย และฉ้อฉลคดโกง แกล้งทำลายผู้อื่น (อทินนาทาน) การประพฤตผิดในกาม (กาเมสุมิจฺจาจาร)

5. เลี้ยงชีพชอบ (สมมาอาชีวะ) ได้แก่ เว้นมิจฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ เลี้ยงชีวิตชอบ ได้แก่ การเว้นจากการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด การประกอบสัมมาอาชีพคือ เว้นจากการค้าขายเครื่องประหารมนุษย์และสัตว์ เว้นจากการค้าขายมนุษย์ไปเป็นทาส เว้นจากการค้าสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร เว้นจากการค้าขายน้ำเมา เว้นจากการค้าขายยาพิษ

6. พยายามชอบ (สมมาวายาม) ได้แก่ ปธาน หรือ สมมปฺปธาน 4 มีความเพียรชอบ 4 ประการได้แก่ เพียรระวังมิให้บาปหรือความชั่วเกิดขึ้น เพียรละบาปหรือความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำกุศลหรือความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลหรือความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่

7. ระลึกชอบ (สมมาสติ) ได้แก่ สติปฏิฐาน 4 ระลึกชอบได้แก่ การระลึกในกาย เวทนา จิต และธรรม 4 ประการคือ พิจารณากาย ระลึกได้เมื่อรู้สึกสบายหรือไม่สบาย พิจารณาลมหายใจเข้าออก พิจารณาเวทนา ระลึกได้เมื่อรู้สึกสุข หรือทุกข์ หรือเฉยๆ มีราคะ โทสะ โมหะหรือไม่ พิจารณาจิต ระลึกได้ว่าจิตกำลังเศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว รู้เท่าทันความนึกคิด พิจารณาธรรมให้เกิดปัญญา ระลึกได้ว่าอารมณ์อะไรกำลังผ่านเข้ามาในใจ

8. ตั้งจิตมั่นชอบ (สมมาสมาธิ) ได้แก่ ฌาน 4 คือตั้งใจชอบ ทาจิตให้สงบระงับจากกิเลส เครื่องเศร้าหมอง ให้มีอารมณ์แน่วแน่เป็นอันเดียว เพื่อให้จิตจดจ่อไม่ฟุ้งซ่าน หากอารมณ์อันไม่มีโทษให้จิตยึด จะได้ไม่พรั่นไปหลายทางได้แก่ การเจริญฌานทั้ง 4

3.3 เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

ในการตัดสินการกระทำทางศีลธรรม หรือจริยธรรมว่าถูกหรือผิด วิชาจริยศาสตร์ เรียกว่าเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ซึ่งมีอยู่สองฝ่าย คือ ฝ่ายที่อาศัยหลักคำสอนของศาสนากับฝ่ายที่ไม่อาศัยหลักคำสอนของศาสนา โดยศาสนาทั้งหมดจะมีหลักคำสอนส่วนหนึ่งที่ว่าด้วยการตัดสินการกระทำอยู่ด้วยเสมอ แต่หลักคำสอนของศาสนาหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกศาสนาหนึ่งเพราะมีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน เช่น เรื่องพระผู้เป็นเจ้าสร้างโลกหรือเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด บางพวกก็เชื่อ บางพวกก็ไม่เชื่อ เป็นต้น ฉะนั้น จึงต้องมีอีกฝ่ายที่ไม่อาศัยหลักคำสอนศาสนา ซึ่งฝ่ายนี้เรียกอีกชื่อว่าจริยศาสตร์สากล โดยจะใช้เหตุผลในการอธิบายว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิดตามความเห็นของตน พวกนี้ก็มีอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน เช่น บางกลุ่มใช้แรงจูงใจในการกระทำเป็นเกณฑ์ บางกลุ่มก็ใช้เจตนาหรือความตั้งใจในการกระทำเป็นเกณฑ์ บางกลุ่มก็ใช้ผลลัพธ์ของการกระทำเป็นเกณฑ์ เป็นต้น และแต่ละกลุ่มก็แบ่งย่อยๆ ออกไปอีก จนกระทั่งยากที่จะศึกษาให้เข้าใจทั้งหมดได้

จากการศึกษาเอกสารและแนวความคิดเรื่องเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมจากเอกสารต่างๆ จะได้นำเสนอเรื่องเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมดังต่อไปนี้

การตัดสินคุณค่า หรือเกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางพุทธจริยธรรม ได้ถือเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะการกระทำ ถูก ผิด ดี ชั่ว อย่างไรก็ตามโดยถือเอาเจตนาเป็นการตัดสินการกระทำ เพราะการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนเป็นลักษณะการกระทำที่บ่งบอกถึงมีเจตนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เหมือนพุทธพจน์ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วยถ้าคนมีใจดีก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไปหรือเหมือนเงาที่ติดตามตัวเขาไปฉะนั้น

เจตนา หมายถึง ความตั้งใจ ความจงใจ เป็นเจตสิกที่เกิดกับจิตทุกดวงเป็นตัวนำในการคิดปรุงแต่งการกระทำ การกระทำความดีเรียกว่า กุศลกรรม การกระทำความชั่วเรียกว่า อกุศลกรรม จะต้องมีความคิดความตั้งใจเกิดขึ้นภายในจิตใจ ดังพุทธพจน์ว่า เรากล่าวเจตนาว่า เป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วย กาย วาจา ใจ

กรรม แปลว่าการกระทำ หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในเชิงสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมในลักษณะที่ดีหรือชั่ว และพฤติกรรมที่ดีหรือชั่วย่อมมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับลักษณะของท้องถิ่นภูมิประเทศ ทางสังคมและด้านอื่นๆ โดยตรง กรรมเป็นตัวกำหนดสถานภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังมีพุทธพจน์ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน ถึงแม้ว่ากรรมจะเป็นตัวกำหนดลักษณะของบุคคลให้ดีและเลวอย่างไร แต่พุทธธรรมก็เน้นให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไม่ให้เกิดการเบียดเบียนกัน ให้คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม กรรมที่แสดงออกทางพฤติกรรมในสังคมนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของพุทธธรรม ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมจำแนกตามลักษณะหรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุได้เป็น 2 อย่าง คือ

1. **อกุศลกรรม** กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว เป็นการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล (รากเหง้าของอกุศล)
2. **กุศลกรรม** กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี กรรมดี เป็นการกระทำที่เกิดจาก กุศลมูล (รากเหง้าของกุศล)

การแสดงออกของกรรมหรือการกระทำแสดงออกได้ 3 ทาง คือ

กายกรรม การกระทำกรรมทางกาย

วจีกรรม การกระทำกรรมทางวาจา

มโนกรรม การกระทำกรรมทางใจ ดังนั้นการตัดสินคุณค่า หรือเกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางพุทธจริยธรรมให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์หลักให้พิจารณาว่า

- 1) พิจารณามูลเหตุว่าเป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ โทสะ โมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ

2) พิจารณาตามสภาวะว่าเป็นสภาพที่เกื้อกูลแก่ชีวิต จิตใจหรือไม่ หรือบั่นทอนคุณภาพสมรรถภาพจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

เกณฑ์รองหรือเกณฑ์ร่วมให้พิจารณาปัจจัยทางสังคม ดังนี้

1) ใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่

2) พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ขึ้นชมสรรเสริญหรือตำหนิติเตียน

3) พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำต่อตนเองว่าเป็นการเบียดเบียนตนเองเบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

4) พิจารณาว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น การใช้เกณฑ์ตัดสินการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาเพียงด้านเดียวถือว่ายังไม่ครบองค์ประกอบของกรรมหรือการกระทำ เพราะว่าการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ว่าจะดีหรือชั่วตามหลักของพระพุทธศาสนาจะต้องมีเจตนาเป็นพื้นฐานและคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่นและสังคมด้วย ทำให้การวินิจฉัยกรรมเป็นไปตามลักษณะถูกต้องตามความเป็นจริง สอดคล้องตามพุทธพจน์ว่า

ยาทิสํ วปะเต พิชํ ตาทิส ลภเต ผลํ

กल्याณการี กल्याณํ ปาปการี จ ปापकั

บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น

คนทำดี ย่อมได้ดี คนทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว

ดังนั้น สามารถพิจารณาการให้ผลของกรรมในลักษณะ 4 ระดับ คือ

1) **ระดับภายในจิตใจ** ว่ากรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ มีการสั่งสอนคุณสมบัติคือ กุศลธรรมและอกุศลธรรม คุณภาพและสมรรถภาพของจิต มีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบ และความสุขความทุกข์อย่างไรบ้าง

2) **ระดับบุคลิกภาพ** ว่ากรรมทำให้เกิดผลในด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ปรุงแต่งลักษณะความประพฤติการแสดงออก ทำที่ การวางตน ปรับตัว อาการตอบสนอง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และต่อสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่างๆไปอย่างไรบ้าง การให้ผลระดับนี้ต่อเนื่องมาจากระดับที่ 1 นั้นเอง

3) **ระดับวิถีชีวิตของบุคคล** ว่ากรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ทำให้เขาได้รับประสบการณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ประสบผลตอบสนองจากภายนอก พบความเสื่อม ความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และความสูญเสียต่างๆที่ตรงข้าม ซึ่งรวมเรียกว่า โลกธรรมทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม

4) **ระดับสังคม** ว่ากรรมที่บุคคลทั้งหลายกระทำ มีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไรบ้าง เช่นทำให้เกิดความเสื่อมความเจริญ ความรุ่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อน ร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลายรวมทั้งผลจากการกระทำต่อสภาพแวดล้อมอื่นๆ แล้วย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง

วิทย์ วิศทเวทย์ ได้สรุปเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมไว้ 4 ประการคือ

1) มนุษย์ควรทำตามจารีตประเพณีของสังคม สมาชิกคนใดประพฤติปฏิบัติตามจารีตก็คือว่าทำดีทำถูกต้อง แต่ไม่ควรนำเกณฑ์ของสังคมหนึ่งไปตัดสินการกระทำของคนที่อยู่ในอีกสังคมหนึ่ง เพราะจารีตประเพณีของสังคมใดก็เหมาะสมสำหรับสังคมนั้น

2) มนุษย์ควรทำตามมโนสำนึกหรือจิตสำนึกที่ดี มนุษย์ทุกคนต่างมีอินทรีย์พิเศษหรือมโนธรรมทางศีลธรรม อันเป็นความสำนึกในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งเป็นเสียงภายในจิตใจ ที่ทำให้เราตัดสินได้ว่า อะไรถูก อะไรผิด มโนธรรมนี้จะฝังอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด แต่มีอยู่ในลักษณะแฝง เมื่อมโนธรรมได้รับการพัฒนาถึงที่สุดแล้ว ทุกคนจะเห็นความถูกต้องดีงาม

3) มนุษย์ควรทำประโยชน์ให้แก่มหาชน สิ่งใดก็ตามที่บุคคลประพฤติปฏิบัติแล้วเป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป ให้ความสุขมากกว่าความทุกข์ สิ่งนั้นก็เป็นการกระทำที่ดี

4) มนุษย์ควรทำตามหน้าที่ เป็นการกระทำที่เกิดจากจิตสำนึกในหน้าที่ การกระทำที่เกิดจากหน้าที่ เป็นการกระทำที่เกิดจากเหตุผล การกระทำที่ตั้งอยู่บนเหตุผล เป็นการกระทำที่เกิดจากกฎศีลธรรม การกระทำตามหน้าที่จึงเป็นการกระทำที่ปราศจากเงื่อนไขใด ๆ

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า การตัดสินคุณค่าหรือเกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยธรรมจะพิจารณาจากเจตนาเป็นลำดับแรกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ในพฤติกรรมการกระทำ ที่เป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมหรือเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น และพิจารณาจากผลของการกระทำนั้น นอกจากนี้ต้องพิจารณาปัจจัยทางสังคมอื่นๆ ในเรื่องมโนธรรมที่เป็นจิตสำนึก ในการหยั่งรู้ถึงพฤติกรรมที่กระทำว่าดีหรือไม่ดี เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษ การกระทำกรรมย่อมมีผลกระทบโดยตรงในคุณค่าของศีลธรรม จริยธรรมและสังคม ในทางพระพุทธศาสนา คำนี้ถึงการฝึกฝนอบรมบุคคลให้มีคุณธรรมพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ที่ดี คือให้มีศีลเป็นลำดับแรก แล้วพัฒนาให้เกิด สมาธิ และปัญญา เป็นองค์รวมในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

บทที่ 4

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางปรัชญาจรรยา

4.1 ประวัติความเป็นมาของลัทธิจรรยา

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงปรัชญาจรรยาไว้หลายแห่งทั้งในระดับบาลี พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาในชื่อว่า ลัทธิโลกายัต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นปรัชญาเก่าแก่ที่มีพัฒนามาก่อนพระพุทธศาสนา ปรัชญาอินเดียแบ่งเป็น 2 พวก โดยแบ่งตามการนับถือเกี่ยวกับคัมภีร์พระเวท

1) ปรัชญาอัสติกะ โดยเป็นปรัชญาที่ไม่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท ได้แก่ ปรัชญาจรรยา

ปรัชญาเซน

พุทธปรัชญา

พุทธปรัชญาสำนักไวภาชิกะ

พุทธปรัชญาสำนักเสาตรานติกะ

พุทธปรัชญาสำนักโยคจาร

พุทธปรัชญาสำนักมหายมิกะ

2) ปรัชญาอัสติกะ โดยเป็นปรัชญาที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท ได้แก่

ปรัชญานยายะ

ปรัชญาไวเศชิกะ

ปรัชญาasangขยะ

ปรัชญาโยคะ

ปรัชญามีมังสา

ปรัชญาเวทานตะ

ปรัชญาอิทวตะ เวทานตะ

ปรัชญาวิศิษฏาอิทวตะ เวทานตะ

การอุบัติของปรัชญาจรรยาที่มีผู้รู้ได้แสดงที่ชนะไว้ว่าเกิดขึ้นเพราะความไม่พอใจต่อระบบและวิธีการที่มุ่งหนักไปในทางศาสนาและพิธีกรรมจนเกินไปของพวกพราหมณ์จนละเลยหรือไม่เอาใจใส่ต่อแก่นแท้ของคำสอนในพระเวท ความไม่พอใจดังกล่าว รวมถึงปรัชญาอุปนิษัท ซึ่งมุ่งเน้นแต่เรื่องนามธรรมที่ลึกซึ้ง ยากที่สามัญชนทั่วไปจะเข้าใจได้แนวความคิดทางปรัชญาของจรรยาจึงยืนอยู่ตรงกันข้ามปรัชญาฝ่ายพระเวทโดยสิ้นเชิงจนละเลยหรือไม่เอาใจใส่ต่อแก่นแท้ของคำสอนในพระเวท ความไม่พอใจดังกล่าว รวมถึงปรัชญาอุปนิษัท แม้จะเป็นกลุ่มปรัชญาที่ไม่ค่อยมีอิทธิพลมากนักต่อ

สังคมอินเดียในปัจจุบัน จากการพิจารณาร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทำให้ทราบว่าเป็นสมัยพุทธกาล ลัทธิเหล่านี้ก็ได้แผ่ขยายและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนลัทธิปรัชญาจึงได้รับการขนานนามว่า ครูทั้ง 6 สำนัก ยังมีคำพรรณนาถึงในทำนองยกย่องไว้หลายแห่งว่า “ผู้เป็นเจ้าของเจ้าคุณเป็นคณาจารย์ เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิคนจำนวนมากยกย่องกันว่าเป็นคนดี คำว่า จารวาก เป็นปรัชญาหนึ่งในอินเดีย ปรัชญาจารวาก ที่เรียกในภาษาสันสกฤตว่า จารวากทรศน เป็นพวกวัตถุนิยมจัด หรือสสารนิยม (materialism) ด้วยเหตุนี้ลัทธินี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลัทธิโลกายัต (Lokayata) หมายถึงจำกัดอยู่กับโลกแห่งประสบการณ์สามัญ เพราะเป็นปรัชญาที่ตั้งใจดูความสนใจของชาวโลก เป็นปรัชญาชาวบ้านไม่มีความลึกซึ้งอะไรมีคำสอนที่ไปตามกระแสความต้องการของชาวโลกเท่านั้น ผู้ก่อตั้งลัทธินี้คือ ฤาษีพฤทิสบดี หรือท้าวสทิมบดีพรหม ท่านผู้นี้เป็นคนแรกที่มีทรรศนะว่า สสารเป็นอันติมะสัจจะ เป็นสภาพความจริงสูงสุด แต่ต่อมาได้รับการพัฒนาและวางรากฐานโดยศิษย์สำคัญ 2 ท่าน ได้แก่ ท่านจารวาก และท่านอชิตเกสสัมพล ต่อมาคำว่า จารวาก ก็กลายเป็นชื่อที่ใช้เรียกลัทธิปรัชญาดังกล่าว ในทัศนะทางจริยศาสตร์เรียกปรัชญาจารวากเป็นวัตถุนิยม (Materialism) หมายถึงวัตถุนิยมว่าทรัพย์สินเงินทองและอำนาจเป็นสิ่งสำคัญเพราะอำนวยความสะดวกสบายและความสุขให้แก่ชีวิตได้ ในกระบวนการความคิดของลัทธิโลกายัตในสมัยนั้น บางครั้งเป็นที่ตกลงขบขัน บางครั้งก็เป็นที่เกลียดชังของพวกนักคิดในสมัยเดียวกัน เพราะในสมัยนั้นนักคิดต่าง ๆ ทุกสำนักจะเป็นพวกจิตนิยม (Idealism) กันทั้งนั้น

4.2 คำสอนของลัทธิจารวากหรือโลกายัต

คำสอนของลัทธิจารวาก ถือว่า ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความหลุดพ้น (โมกษะ) ไม่มีวิญญานใด ๆ อยู่ในโลกอื่น ไม่มีการกระทำหรือกรรมของใครในวรรณะทั้ง 4 ที่จะก่อให้เกิดผล (ไม่มีผลของ กรรม) การบูชาไฟ พระเวททั้งสาม การร่ายมนต์ของพวกนักบวช และการท้าวด้วยขี้เถ้า เป็นอุบายวิธินาเลียงชีพของคนโง่ ไร้ยางอาย การฆ่าสัตว์บูชาโยนเป็นการตมต้นหลอกหลวง เป็นคนหลงโลก ถ้าหากสัตว์ที่ถูกฆ่าในพิธีบูชาโยนจะได้ไปเกิดในสวรรค์จริงแล้ว โฉนเลยผู้ประกอบพิธีบูชาโยน ไม่เอาบิดามารดาของตนมาฆ่าบูชาโยนเช่นนั้นบ้างเล่า

จารวากสอนให้แสวงหาความสุขตั้งแต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ กินดื่มให้สุขสำราญ แม้ว่าจะต้องเป็นหนี้เป็นสินเขาก็ตาม เพราะว่าเมื่อร่างกายถึงความตายถูกเขาเผาเป็นเถ้าถ่านไปแล้ว มันจะกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้อีกโฉน พิธีกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นอุบายวิธินาเลียงชีพของพวกพราหมณ์นั่นเอง ผู้แต่งคัมภีร์พระเวทคือคนโง่จั่ง คนหลงโลก เจ้าพวกอสูรกาย จารวากถือว่าคัมภีร์ดังกล่าวเขียนขึ้นโดยพวกพระที่มีเล่ห์คดโกง และเลียงชีพด้วยการหลอกหลวงประชาชนผู้โง่เขลา พวกพระเหล่านี้สอน

ประชาชนให้หลงใหลกับการประกอบพิธีกรรมบูชาัญญู ทั้งนี้เพื่อพวกตนจะได้มีปัจจัยไทยธรรมเลี้ยงปากเลี้ยงท้องหาได้มีประโยชน์อันใดที่พึงเกิดขึ้นจากการประกอบพิธีกรรมบูชาัญญูเหล่านั้นแต่ประการใดไม่

4.3. อภิปรัชญาของปรัชญาจาร์วาก

สสารหรือวัตถุเท่านั้นเป็นความจริงที่เป็นอันติมะ ถือว่าความรู้ที่แท้จริง ต้องเป็นความรู้ที่ได้รับมาทางประสาทสัมผัสหรือความรู้ประจักษ์เท่านั้น (empiricism) เป็นความรู้ที่ถูกต้องสิ่งใดที่ประจักษ์โดยประสาทสัมผัสไม่ได้ ก็ถือว่าสิ่งนั้นไม่มีอยู่จริง ดังนั้น นรก สวรรค์ บาป บุญ เทวดา ภูตผี ปีศาจ ชีวิตในโลกหน้า วิญญาณหรืออาตมัน พระพรหม พระเป็นเจ้าจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง เพราะว่สิ่งเหล่านี้รับรู้ไม่ได้ด้วยประสาทสัมผัส สิ่งที่มีอยู่จริงตามทฤษฎีของพวกจาร์วากจึงมีเพียงวัตถุเท่าที่เรารู้ได้เท่านั้น อภิปรัชญาของจาร์วาก 2 อาจแบ่งได้ 3 หัวข้อคือ

- 1) ยืนยันว่าสรรพสิ่งเกิดมาจากการรวมตัวของธาตุทั้ง 4
- 2) ปฏิเสธการมีอยู่ของโลกรหน้าและตัวตนหรืออาตมัน
- 3) ปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง

4.4. ญาณวิทยาของปรัชญาจาร์วาก

ปรัชญาจาร์วากนั้นตั้งอยู่บนฐานของทฤษฎีญาณวิทยา ซึ่งแสวงหาความรู้ที่ยึดถือเฉพาะสิ่งที่สามารถสัมผัสได้โดยตรงทางประสาทสัมผัสเท่านั้นเป็นความจริง ที่เหลือนอกจากนั้น ปรัชญาจาร์วากไม่ยอมรับ ซึ่งจากหลักการดังกล่าว เมื่อโยงมาหาหลักจริยศาสตร์ ปรัชญาจาร์วากปฏิเสธความสุขอื่นๆ ยอมรับแต่เพียงความสุขทางเนื้อหนังมังสาเท่านั้นเป็นบรมสุขสำหรับชีวิต เพราะเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงและสามารถสัมผัสได้ ลัทธิจาร์วากหรือโลกยัต ถือว่าประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Perception) เท่านั้น เป็นแหล่งความรู้ที่แน่นอนและถูกต้องแท้จริง ความรู้ทางอ้อม เช่น ความรู้ที่เกิดจากการอนุมาน (Inference) ความรู้ที่ได้มาจากการเรียน หรือบอกเล่าจากคนอื่นเป็นความรู้ที่เชื่อถือไม่ได้ ความรู้เหล่านั้นนำไปสู่ความผิดเสมอ เราไม่ควรเชื่อถือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่ผ่านประสาทสัมผัสของเราเสียก่อน มีคำสอนบางอย่างของพุทธสบัติได้กล่าวถึงสาระสำคัญของลัทธิโลกยัตหรือจาร์วาก ซึ่งพอจะนำมากล่าวโดยย่อเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ธาตุทั้งหลายมีเพียง 4 คือ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ
- 2) ร่างกาย ประสาทสัมผัส และสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของธาตุต่าง ๆ
- 3) วิญญาณ (Consciousness) เกิดมีขึ้นจากการรวมตัวอย่างถูกส่วนของวัตถุ เช่นเดียวกับคุณสมบัติที่ทำให้เกิดความมีเมฆของสุรามรย์ซึ่งเกิดขึ้นจากการหมักดองของวัตถุที่ใช้ผลิตฉะนั้น

4) สิ่งที่เราเรียกว่าวิญญาณหรืออาตมันนั้น มิใช่อะไรอื่น ที่แท้ก็คือร่างกายที่มีสัมผัสญะ หรือความรู้สำนึกนั่นเอง

5) ความบันเทิงเรีงรมย์เป็นจุดหมายเพียงอย่างเดียวของชีวิต

6) ความตายคือโมกษะหรือความหลุดพ้น

4.5 ทฤษฎีจริยศาสตร์ในปรัชญาจรวาก

ทฤษฎีทางจริยศาสตร์ คือศาสตร์ทางศีลธรรมเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา บางทีเรียกว่า ปรัชญาทางศีลธรรม เพื่อพิสูจน์สิ่งที่เป็นปัญหาอะไรคือจุดหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์และอะไรคือ จุดประสงค์ในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ตามแนวความคิดทางจริยศาสตร์ของปรัชญาจรวาก มี ลักษณะความคิดแบบวัตถุนิยมหรือไม่ สำหรับปรัชญาจรวากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำ ความสุขและความเพลิดเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์ที่สอนถึงจุดประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการทาง ชีวิตได้แก่ 1) ประโยชน์ 2) กาม 3) ธรรมะ 4) โมกษะ แต่ปรัชญาจรวากยอมรับเพียง 2 ประการ เท่านั้นคือ 1) ประโยชน์ 2) กาม เป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตคือมุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกาม สุขทางเนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มี ความดี ความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่า ความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัส เท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ส่วนธรรมะ และโมกษะ ไม่ใช่จุดหมายของชีวิตนักสสารนิยม หรือชาววัตถุนิยม ถือว่า สสารเป็นสิ่งแท้จริง จิต เป็นเพียงปรากฏการณ์ของสมอง ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ เป็นต้นกำเนิดแห่งสสารนิยมโดยแท้ เริ่มต้นจาก ธาเลส (Thales) ซึ่งพยายามที่จะค้นหาแก่นแท้ของสรรพสิ่งอันเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง เขาเชื่อว่า น้ำ เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง หรือเป็นปฐมธาตุของโลก และนักปรัชญาคนต่อๆ มา ก็ พยายามคิดค้นหาเกี่ยวกับปฐมธาตุของสรรพสิ่งเช่นเดียวกัน

สสารนิยม มีหลักสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) สิ่งและเหตุการณ์ทั้งมวล รวมทั้งชีวิต วิชาน (Consciousness) และจิต (Mind) เป็น ผลระดับต่าง ๆ ของภาวะเชิงซ้อน และพฤติกรรมของวัตถุกายภาพหรือพลังงานเท่านั้น

- 2) สิ่งที่เกิดขึ้นใดๆ ซึ่งรวมถึงสิ่งทั้งมวล ทั้งมีชีวิต และไม่มีชีวิต ล้วนเป็นการปฏิบัติ การแบบรวมแห่งกฎทางวัตถุ

- 3) ไม่มีพระเจ้า หรือภาวะเหนือธรรมชาติใดๆ อื่น จะนำมาใช้อธิบายถึงความมีอยู่ของโลก หรือสภาพของโลก

4.6 ปรัชญาการดำเนินชีวิตของจาร์วาก

คติการดำเนินชีวิตของพวกจาร์วากมีปรัชญาชีวิตว่า กิน ต้ม และรื่นเริงสำราญ มีความสุขทางเนื้อหนังเป็นจุดหมายปลายทาง มนุษย์เกิดหนเดียวตายหนเดียว ไม่มีโลกหน้า ไม่มีการเกิดใหม่ หลังจากตายแล้ว คนดีคนชั่วมีจุดสุดท้ายของชีวิตอย่างเดียวกันคือความตาย ดังนั้น มนุษย์จึงควรรีบตัดดวงแสวงหาความสุขเสียให้เต็มที่ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ กินให้เป็นสุข ต้มให้เป็นสุข และสนุกเสียให้เต็มที่มิมิ ตายแล้วก็สิ้นสุดกัน จะตีสมนุกสนานอะไรไม่ได้อีกแล้ว ลัทธินี้สอนตรงกับความต้องการกิเลสของปุถุชนทั่ว ๆ ไป พวกนี้ยอมรับเอาหลักปรัชญาชีวิตของจาร์วากมาปฏิบัติได้โดยไม่รู้สีกตัวและง่ายตาย จาร์วากยังสอนให้คนเราแสวงหาทรัพย์ เพราะว่าทรัพย์สมบัติทำให้เราสามารถแสวงหาความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในชีวิตได้อย่างเต็มที่ ความสุขทางเนื้อหนัง หรือความสุขทางกามารมณ์เป็นความสุขสูงสุด คุณธรรมไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะคนดีคนชั่วก็จบลงด้วยความตายเท่ากัน

4.7 ทศนะเกี่ยวกับโมกษะของจาร์วาก

โมกษะ คือความหลุดพ้นจากความทุกข์ไม่จำเป็นต้องรีบแสวงหาในขณะนี้ และไม่มีประโยชน์อันใดด้วย ผู้ที่ยอมทนทุกข์ทรมานหรือยอมสละความสุขทางโลกียวิสัย เพื่อแสวงหาความหลุดพ้นบรรลุโมกษะ ได้ชื่อว่าเป็นคนโง่เง่าต่ำต้อยตามทรรศนะของพวกจาร์วาก การแสดงความเคารพภักดีและอ่อนนอบนุชาพระผู้เป็นเจ้า ไม่ว่าจะมียามอย่างไร ล้วนเป็นความโง่เง่าทั้งสิ้น เพราะความตายเท่านั้นคือโมกษะอันแท้จริงของคนทุกคน ดังนั้น บุคคลจึงควรแสวงหาความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน กินให้เป็นสุข สนุกให้เต็มที่มิมิ ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อความตายมาปลดจากชีวิตก็เป็นอันหมดกันไป ร่างกายก็สูญสลายไปตามอากาศธาตุ ที่กล่าวมานี้คือแนวปรัชญาการดำเนินชีวิตของลัทธิโลกายัตหรือจาร์วาก ปรัชญาจาร์วากนั้นไม่เชื่อว่ามีชีวิตหลังความตาย ไม่เชื่อว่ามีวิญญาณที่จะล่องลอยไปเกิดใหม่หลังจากที่คนเราตายแล้ว เมื่อไม่เชื่ออย่างนี้เลย ทำให้คิดว่าคนที่คนเรามีโอกาสได้เกิดมาดูแลโลกในช่วงระยะเวลาราว 70 ปีโดยประมาณนี้ต้องถือว่าเป็นโอกาสที่สำคัญ ตายไปแล้วไม่แน่ใจว่าเราจะได้เกิดอีกหรือไม่ เมื่อไม่แน่ใจ เราจะอุทิศชีวิตให้แก่อะไร ระหว่างความสุขที่สามารถจับต้องได้แน่ ๆ ในชาตินี้กับความหลุดพ้นที่ศาสนาต่าง ๆ ของอินเดียสอนอยู่ในเวลานั้น สำหรับปรัชญาจาร์วาก การเลือกที่ฉลาดก็คือการเลือกสิ่งที่จะจับต้องได้และแน่นอนว่ามีตัวตนอยู่จริง ๆ

ปรัชญาจาร์วากคิดว่าคนที่เข้าใจชีวิตก็คือ คนที่รู้จักตระเตรียมตัวเองเพื่อให้สามารถมีความสุขในโลกนี้ การตระเตรียมที่ว่านี้ก็เช่นเมื่อเป็นเด็ก เป็นวัยรุ่น เป็นหนุ่มสาวก็ต้องรู้จักขวนขวายเรียนหนังสือ เมื่อเรียนจบแล้วก็รู้จักทำงานสร้างเนื้อสร้างตัว มีคนรัก แต่งงาน และรู้จักใช้เงินทองที่หามาได้นั้นซื้อหาความสุขใส่ตัว ความสุขในที่นี้ปรัชญาจาร์วาก แบ่งออกเป็นหลายระดับ ตั้งแต่สุขหยาบๆ เช่นสุขจากการกินดื่มไปจนถึงสุขที่ประณีตเช่นการมีครอบครัวมิตรสหายที่อบอุ่น โดยสรุป ปรัชญาจาร์วาก ไม่เชื่อเรื่องสวรรค์ที่เราจะได้ไปพบหลังจากตายแล้ว อย่างที่ศาสนาทั้งหลาย

ในอินเดียสอน แต่เชื่อว่าหากจะมีสวรรค์ สวรรค์นั้นก็อยู่ในโลกนี้แหละ เรานั้นเองที่จะเป็นผู้สร้าง สวรรค์ให้แก่ตนเอง หาใช่ใครไม่

4.8 เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมของปรัชญาจรวาก

ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าปรัชญาจรวากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุข และความเพลิดเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความ เชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี ความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่า ความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คน แสวงหาความสุขสำราญให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เกณฑ์ตัดสินทาง จริยธรรม ของปรัชญาจรวาก จึงไม่ได้มุ่งไปเพื่อคุณค่าทางจริยธรรม แต่มุ่งไปเพื่อความสุขที่สนอง ความต้องการในชีวิตปัจจุบันเท่านั้น เป็นแนวความคิดที่สุดโต่ง ไปทางวัตถุนิยมเกินควร ซึ่งในทางพุทธ ศาสนาเรียกว่า “กามสุขัลลิกานุโยค” ไม่ยึดมั่นในเรื่องของศีลธรรม จรรยา คุณธรรม จริยธรรม เป็น การทำลายศีลธรรมอันเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ติงามของสังคมโดยทั่วไป สร้างปัญหาใหม่ให้เกิด ขึ้นอยู่ตลอดเวลาแก่สังคมปัจจุบันอย่างไม่มีสิ้นสุด มุ่งเน้นแต่การแสวงหาความสุขที่ไม่จริงจังยั่งยืนทาง ประสาทสัมผัส และวัตถุ เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและให้ตนได้ความสุขเหนือกว่าคนอื่น เป็นไปเพื่อ ความโลภ จึงตกเป็นทาสของความสุขโดยไม่รู้ตัว ความสุขในลักษณะนี้ เป็นความสุขชั้นโลกียะ จึงไม่ ต่างไปจากความสุขของสัตว์ทั้งหลายโดยทั่วไป จึงอาจสรุปได้ว่า เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม ของ ปรัชญาจรวาก นั้นไม่มี เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มี สวรรค์ ไม่มีความดีความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผล การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรรยาวัฏ” สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จริยธรรม เป็นเรื่องของการประพฤติที่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ตีงาม เหมาะสมกับเวลาโอกาสและสถานที่ที่ปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างพอดี เรียกได้ว่า จริยธรรมควบคุมพฤติกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ในการตัดสินการกระทำทางศีลธรรมหรือจริยธรรมว่าถูกหรือผิด วิชาจริยศาสตร์เรียกว่า เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ซึ่งมีอยู่สองฝ่าย คือ ฝ่ายที่อาศัยหลักคำสอนของศาสนากับฝ่ายที่ไม่อาศัยหลักคำสอนของศาสนา โดยศาสนาทั้งหมดจะมีหลักคำสอนส่วนหนึ่งที่ว่าด้วยการตัดสินการกระทำอยู่ด้วยเสมอ แต่หลักคำสอนของศาสนาหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกศาสนาหนึ่งเพราะมีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน เช่น เรื่องพระผู้เป็นเจ้าของโลกหรือเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด บางพวกก็เชื่อบางพวกก็ไม่เชื่อ เป็นต้น ฉะนั้น จึงต้องมีอีกฝ่ายที่ไม่อาศัยหลักคำสอนศาสนา ซึ่งฝ่ายนี้เรียกอีกชื่อว่าจริยศาสตร์สากล โดยจะใช้เหตุผลในการอธิบายว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิดตามความเห็นของตน พวกนี้ก็อยู่หลายกลุ่มด้วยกัน เช่น บางกลุ่มใช้แรงจูงใจในการกระทำเป็นเกณฑ์ บางกลุ่มก็ใช้เจตนาหรือความตั้งใจในการกระทำเป็นเกณฑ์ บางกลุ่มก็ใช้ผลลัพธ์ของการกระทำเป็นเกณฑ์ เป็นต้น และแต่ละกลุ่มก็แบ่งย่อยๆ ออกไปอีก จนกระทั่งยากที่จะศึกษาให้เข้าใจทั้งหมดได้

จากการศึกษาเอกสารและแนวความคิดเรื่องเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมจากเอกสารต่างๆ จะได้นำเสนอเรื่องเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมดังต่อไปนี้

เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางพุทธ ปรัชญาเถรวาท หรือพุทธ จริยธรรม ได้ถือเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะการกระทำ ถูก ผิด ดี ชั่ว อย่างไรก็ตามโดยถือเอาเจตนาเป็นการตัดสินการกระทำ เพราะการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนเป็นลักษณะการกระทำที่บ่งบอกถึงมีเจตนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เหมือนพุทธพจน์ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะถูกชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วยถ้าคนมีใจดีก็จะถูกดีหรือทำดีตามไปด้วย เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไปหรือเหมือนเงาที่ติดตามตัวเขาไปฉะนั้น

เจตนา หมายถึง ความตั้งใจ ความจงใจ เป็นเจตสิกที่เกิดกับจิตทุกดวงเป็นตัวนำในการคิดปรุงแต่งการกระทำ การกระทำที่ดีเรียกว่า กุศลกรรม การกระทำที่ชั่วเรียกว่า อกุศลกรรม

จะต้องมีความคิดความตั้งใจเกิดขึ้นภายในจิตใจ ดังพุทธพจน์ว่า เรากล่าวเจตนาว่า เป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วย กาย วาจา ใจ

กรรม แปลว่าการกระทำ หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในเชิงสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมในลักษณะที่ดีหรือชั่ว และพฤติกรรมที่ดีหรือชั่วย่อมมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับลักษณะของท้องถิ่นภูมิประเทศ ทางสังคมและด้านอื่นๆ โดยตรง กรรมเป็นตัวกำหนดสถานภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังมีพุทธพจน์ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน ถึงแม้ว่ากรรมจะเป็นตัวกำหนดลักษณะของบุคคลให้ดีและเลวอย่างไร แต่พุทธธรรมก็เน้นให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไม่ให้มีการเบียดเบียนกัน ให้คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม กรรมที่แสดงออกทางพฤติกรรมในสังคมนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของพุทธธรรม ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมจำแนกตามลักษณะหรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุได้เป็น 2 อย่าง คือ

1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว เป็นการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล(รากเหง้าของอกุศล)
2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี กรรมดี เป็นการกระทำที่เกิดจาก กุศลมูล (รากเหง้าของกุศล)

การแสดงออกของกรรมหรือการกระทำแสดงออกได้ 3 ทาง คือ

- 1) กายกรรม การกระทำกรรมทางกาย
- 2) วจีกรรม การกระทำกรรมทางวาจา
- 3) มโนกรรม การกระทำกรรมทางใจ ดังนั้นการตัดสินคุณค่า หรือเกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางพุทธจริยธรรมให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์หลักให้พิจารณาว่า

- 1) พิจารณามูลเหตุว่าเป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ
- 2) พิจารณาตามสภาวะว่าเป็นสภาพที่เกื้อกูลแก่ชีวิต จิตใจหรือไม่ หรือบั่นทอนคุณภาพสมรรถภาพจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลงหรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

เกณฑ์รองหรือเกณฑ์ร่วมให้พิจารณาปัจจัยทางสังคม

- 1) ใช้มนโธธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่
- 2) พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ชื่นชมสรรเสริญหรือตำหนิติเตียน

3) พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำต่อตนเองว่าเป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

4) พิจารณาว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น การใช้เกณฑ์ตัดสินการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาเพียงด้านเดียวถือว่ายังไม่ครบองค์ประกอบของกรรมหรือการกระทำ เพราะว่าการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ว่าจะดีหรือชั่วตามหลักของพระพุทธศาสนาจะต้องมีเจตนาเป็นพื้นฐานและคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่นและสังคมด้วย ทำให้การวินิจฉัยกรรมเป็นไปตามลักษณะถูกต้องตามความเป็นจริง สอดคล้องตามพุทธพจน์ว่า

ยาทีสี วปเต พีชึ ตาทิส ลภเต ผลั

กถยามการี กถยามั ปาปการี จ ปापкі

บุคคลหว่านพีชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น

คนทำดี ย่อมได้ดี คนทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว

ดังนั้น สามารถพิจารณาการให้ผลของกรรมในลักษณะ 4 ระดับ คือ

1) **ระดับภายในจิตใจ** ว่ากรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ มีการสั่งสอนคุณสมบัติคือ กุศลธรรมและอกุศลธรรม คุณภาพและสมรรถภาพของจิต มีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบ และความสุขความทุกข์อย่างไรบ้าง

2) **ระดับบุคลิกภาพ** ว่ากรรมทำให้เกิดผลในด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ปรุงแต่งลักษณะความประพฤติการแสดงออก ทำที่ การวางตน ปรับตัว อาการตอบสนอง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และต่อสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่างๆไปอย่างไรบ้าง การให้ผลระดับนี้ต่อเนื่องมาจากระดับที่ 1 นั้นเอง

3) **ระดับวิถีชีวิตของบุคคล** ว่ากรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ทำให้เขาได้รับประสบการณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ประสบผลตอบสนองจากภายนอก พบความเสื่อม ความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลภ ยศ สุข สรรเสริญ และความสูญเสียต่างๆที่ตรงข้าม ซึ่งรวมเรียกว่า โลกธรรมทั้งหลาย อย่างไรบ้าง

4) **ระดับสังคม** ว่ากรรมที่บุคคลทั้งหลายกระทำ มีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไรบ้าง เช่นทำให้เกิดความเสื่อมความเจริญ ความร่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อน ร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลายรวมทั้งผลจากการกระทำต่อสภาพแวดล้อมอื่นๆ แล้วย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม ของปรัชญาจรวาก คติการดำเนินชีวิตของพวกจรวากมีปรัชญาชีวิตว่า กิน ดื่ม และรื่นเริงสำราญ มีความสุขทางเนื้อหนังเป็นจุดหมายปลายทาง มนุษย์เกิดหนเดียวตายหนเดียว ไม่มีโลกหน้า ไม่มีการเกิดใหม่ หลังจากตายแล้ว คนดีคนชั่วมีจุดสุดท้ายของชีวิตอย่างเดียวกันคือความตาย ดังนั้น มนุษย์จึงควรรีบตัดดวงแสวงหาความสุขเสียให้เต็มที่ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ กินให้เป็นสุข ดื่มให้เป็นสุข และสนุกเสียให้เต็มอิม ตายแล้วก็สิ้นสุดกัน จะดื่มสนุกสนานอะไรไม่ได้

อีกแล้ว ลัทธินี้สอนตรงกับความต้องการกิเลสของปุถุชนทั่ว ๆ ไป พวกนี้ยอมรับเอาหลักปรัชญาชีวิตของจาร์วากมาปฏิบัติได้โดยไม่รู้สีกตัวและง่ายตาย จาร์วากยังสอนให้คนเราแสวงหาทรัพย์ เพราะหาทรัพย์สมบัติทำให้เราสามารถแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินในชีวิตได้อย่างเต็มที่ ความสุขทางเนื้อหนัง หรือความสุขทางกามารมณ์เป็นความสุขสูงสุด คุณธรรมไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะคนดีคนชั่วก็จบลงด้วยความตายเท่ากัน

สรุปได้ว่า ปรัชญาจาร์วากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพลิดเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี ความชั่วมีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่าความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมของปรัชญาจาร์วาก จึงไม่ได้มุ่งไปเพื่อคุณค่าทางจริยธรรม แต่มุ่งไปเพื่อความสุขที่สนองความต้องการในชีวิตปัจจุบันเท่านั้น เป็นแนวความคิดที่สุดโต่ง เน้นไปในทางวัตถุนิยมเกินควร ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “กามสุขัลลิกานุโยค” ยึดติดในกาม ไม่ยึดมั่นในเรื่องของศีลธรรม จรรยา คุณธรรม จริยธรรม เป็นการทำลายศีลธรรมอันดีงาม ไม่เป็นเพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามของสังคมโดยทั่วไป สร้างปัญหาใหม่ให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแก่บุคคลและสังคมปัจจุบันอย่างไม่มีสิ้นสุด มุ่งเน้นแต่การแสวงหาความสุขที่ไม่จริงยั่งยืน มีทัศนคติมุ่งเน้นแต่ทางประสาทสัมผัส และวัตถุ เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและให้ตนได้ความสุขเหนือกว่าคนอื่น เป็นไปเพื่อความโลภ จึงตกเป็นทาสของความสุขภายนอกโดยไม่รู้ตัว ความสุขในลักษณะนี้ เป็นความสุขชั้นโลกียะ จึงไม่ต่างไปจากความสุขของสัตว์ทั้งหลายโดยทั่วไป จึงอาจสรุปได้ว่า เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมของปรัชญาจาร์วากนั้นไม่มีจริง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น

5.2 เปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจาร์วาก

การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจาร์วาก มีความแตกต่างกันของปรัชญาทั้งสองโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม ตามแนวทางพุทธ ปรัชญา ถือเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะการกระทำ ถูก ผิด ดี ชั่ว อย่างไรก็ตาม นั้น โดยถือเอาเจตนาเป็นสำคัญ การกระทำจำแนกออกเป็นทางกาย วาจาและใจ โดยเกณฑ์หลักให้พิจารณาว่ามูลเหตุเป็นเจตนาที่เกิดจากอกุศล มูล ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ การกระทำนั้นไม่ดี เป็นกรรมชั่ว การกระทำใดที่เกิดจากกุศลมูล ได้แก่ อโลภะ อโทสะ อโมหะ การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นกรรมดี ส่วนเกณฑ์รองหรือเกณฑ์ร่วมให้พิจารณาปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ไซมโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเทียบตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่ พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์ หรือบัณฑิตว่าเป็นสิ่งที่

วิญญาณยอมรับหรือไม่ ขึ้นชมสรรเสริญหรือตำหนิติเตียน พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำต่อตนเองว่าเป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ พิจารณาว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

สำหรับปรัชญาจรวากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพลิดเพลีนมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตรนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์ที่สอนถึงจุดประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการทางชีวิต ได้แก่ 1) ประโยชน์ 2) กาม 3) ธรรมะ 4) โมกษะ แต่ปรัชญาจรวากยอมรับเพียง 2 ประการเท่านั้น คือ 1) ประโยชน์ 2) กาม เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตคือมุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่า ความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนังเพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่วมีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่าความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

5.3 อภิปรายผล

มนุษย์ทุกคนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมแตกต่างกันตามพื้นฐานของแต่ละคน ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งในความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่เหมือนกันทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกัน หรืออยู่ในสถานการณ์เหตุการณ์อันเดียวกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องน่าสนใจ โดยเฉพาะเกณฑ์การตัดสินว่าพฤติกรรมใดถูกพฤติกรรมใดผิด พฤติกรรมใดดีพฤติกรรมใดไม่ดี ซึ่งโดยทั่วไปมนุษย์มีอินทรีย์พิเศษ อันได้แก่ มโนธรรม หรือจิตสำนึกเป็นเครื่องตัดสิน แต่ในการพิจารณาของนักจริยศาสตร์ จะมีเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินจริยธรรมแตกต่างกันบ้าง โดยเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีบทบาทมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นเกณฑ์การตัดสินความดี ชั่ว ถูก ผิด ของจริยธรรมในสังคมไทย ควรใช้เกณฑ์ตัดสินตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของพระมหาคำสอน เตชวโร (วงษ์เส) (2550) เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องจุดสูงสุดและมาตรฐานการตัดสินทางจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ” ไว้ว่า พุทธปรัชญาเถรวาทเน้นการพัฒนาปัจเจกภาพของบุคคลเพื่อไปสู่จุดสูงสุดทางจริยธรรม โดยมีมาตรฐานการตัดสินทางจริยธรรม ทั้ง 3 ระดับ คือ หลักเบญจศีลและเบญจธรรม หลักกุตศกรรมบถ 10 และหลักอริยมรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของไพลิน เตชะวิวัฒนาการ (2533) เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญาเถรวาทกับในปรัชญาของคานท์ ” โดยสรุปความว่า

เกณฑ์ตัดสินความดีเป็นจริยธรรมสากลที่มนุษย์ทุกคนพึงปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาตัดสินการกระทำ โดยดูที่เจตนาของผู้กระทำเป็นองค์ประกอบหลัก ส่วนลัทธิของค่านิยมตัดสินการกระทำ โดยถือเอาเจตนาเป็นหลักและไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นเลย ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับ วิทยานิพนธ์ ของ สุขสันต์ จันทะโชโต (2528) “การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมในพุทธปรัชญาและปรัชญาภควัตติตา” ไว้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมนี้เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูแต่ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูก็มีการตัดสินในเรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีและความชั่วของบุคคลที่แตกต่างกันโดยมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจคำสอนทางจริยธรรมในปรัชญาอินเดีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภาร พรหมทา (2547-2549) ที่ได้ศึกษาถึงทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการโคลนมนุษย์และวิจัยเซลล์ต้นแบบ พบว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการตัดสินปัญหาทางจริยธรรม โดยคำนึงถึงสาเหตุของการกระทำหรือเจตนาและผลของการกระทำเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงการใช้หลักจริยธรรม 2 ระบบ คือ จริยธรรมสำหรับบุคคล และจริยธรรมสำหรับสังคม ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของพุทธชีวจริยศาสตร์ด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ได้สรุปในหนังสือพุทธธรรม ถึงเกณฑ์วินัยจรรยาดีและกรรมชั่ว ว่า ในแง่ของกรรมให้ถือเอาเจตนาเป็นหลักตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่ว ให้พิจารณาตามเกณฑ์หลัก คือ การตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล คือ 1) พิจารณามูลเหตุว่าเป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ โทสะ โมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ โมหะ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเชื่อว่าสิ่งที่เป็นต้นเหตุ หรือแรงผลักดันที่ทำให้มนุษย์ทำกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 2 ฝ่าย คือ กุศลมูลและอกุศลมูล หมายถึง ถ้าการกระทำนั้นเป็นแรงผลักดันฝ่ายดีหรือกุศลมูล ได้แก่ ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง การกระทำนั้นถือว่าเป็นการกระทำความดี ส่วนฝ่ายชั่วหรืออกุศลมูล ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง การกระทำนั้น ถือว่าเป็นการกระทำชั่ว ผลที่ได้รับก็คือความเสียหายทุกข์และโทษ 2) พิจารณาตามสภาวะ เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบายไร้โรค ปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นอกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอีกด้วย นอกเหนือจากเกณฑ์หลักดังกล่าวในข้างต้น และได้เสนอเกณฑ์ร่วม เพื่อใช้ประกอบการตัดสินความดีความชั่ว คือ (1) ใช้มนธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเทียบตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพหรือไม่ (2) พิจารณาการยอมรับของวิญญูชนหรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ขึ้นชมสรรเสริญ หรือตำหนิติเตียน (3) พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำทั้งต่อตนเองและผู้อื่นว่า เป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือ

ผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ อีกอย่างหนึ่ง คือเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือเป็นไปเพื่อทุกข์ ทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่นหรือไม่

สำหรับปรัชญาจรวากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพลิตเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตรคุณิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนังเพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่วมีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่าความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มทีขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับจันงค์ ทองประเสริฐ (2540) ได้กล่าวไว้ในหนังสือบ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย เล่ม 1 ไว้ว่าหลักจริยศาสตร์ของปรัชญาจรวาก จึงมุ่งส่งเสริมให้คน “กิน ดื่ม และเสพสุข” เพราะเมื่อร่างกายนี้กลายเป็นเถ้าถ่านไปแล้ว เราจะไม่ได้อีกกลับมาที่นี้อีก ไม่มีโลกหน้า ไม่มีวิญญูณดำรงอยู่หลังจากตายไปแล้ว หลักจริยศาสตร์ของปรัชญาจรวากเมื่อพิจารณาจากบริบททางสังคมในเวลา จึงเท่ากับเป็นการปฏิเสธแนวทางที่ดิงามที่ปรัชญาหรือเจ้าลัทธิศาสนาหลายสำนักที่สั่งสอนอยู่เวลานั้น นับตั้งแต่แนวทางที่สั่งสอนในคัมภีร์พระเวท อุปนิษัฏ ประทังปรัชญาสายอาสติกะอีก 6 สำนัก รวมถึงหลักปรัชญาคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับอภิวัดน์ โพธิ์सान (2554) ในหนังสือ “สุขวิถี : มนุษย์ ชีวิต ความสุข” ที่กล่าวไว้ว่า ทรศณะคติความเชื่อของปรัชญาจรวาก เชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพลิตเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตรคุณิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์ที่สอนถึงจุดประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการทางชีวิตได้แก่ 1) ประโยชน์ 2) กาม 3) ธรรมะ 4) โมกษะ แต่ปรัชญาจรวากยอมรับเพียง 2 ประการเท่านั้นคือ 1) ประโยชน์ 2) กาม เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตคือมุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี ความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่า ความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มทีขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ส่วนธรรมะและโมกษะ ไม่ใช่จุดมุ่งหมายของชีวิต

สรุปใน การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาจรวาก มีความแตกต่างกันของปรัชญาทั้งสองโดยสิ้นเชิงโดยเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งเป็น 2 คือ เกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง เกณฑ์หลักให้พิจารณาว่ามูลเหตุเป็นเจตนาที่เกิดจากอกุศล มูล คือ รากเหง้าของความชั่ว ได้แก่ โลภะ ความโลภ โทสะ ความโกรธ และ โมหะ ความหลง ถ้าเกิดจากลักษณะของกิเลส 3 อย่างนี้การกระทำนั้นถือว่าไม่ดี เป็นกรรมชั่ว แต่ถ้าการกระทำใดที่เกิดจาก กุศลมูล คือ รากเหง้าของความดี ได้แก่ อโลภะ ความไม่โลภ อโทสะ ความไม่โกรธ และอโมหะ ความไม่หลง การกระทำนั้นเป็นกุศล เป็นสิ่งดี

เป็นกรรมดี ส่วนเกณฑ์รองหรือเกณฑ์ร่วมให้พิจารณาปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง โดยให้พิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเทียบตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพนับถือหรือไม่ ให้พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์ หรือบัณฑิตว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับ ชื่นชมสรรเสริญหรือไม่หรือตำหนิติเตียนหรือไม่ และให้พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำต่อตนเองว่าเป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ และให้พิจารณาว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือไม่ สำหรับปรัชญาจารย์วากเชื่อว่าชีวิตที่ดีที่สุดคือการกระทำที่นำความสุขและความเพิลิตเพลินมาสู่ตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เรียกว่าสุขนิยม ยึดมั่นในวัตรคุณิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุและกามสุขทางเนื้อหนังเพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดีความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น มีแนวความคิดว่าความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น สอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น จึงมีแนวความคิดที่แตกต่างจากพุทธปรัชญาเถรวาทโดยสิ้นเชิง

5.4 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจารย์วาก ครั้งนี้เป็น อาจมีข้อมูลบางส่วนซึ่งยังไม่ครบถ้วนหรือยังไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีประเด็นที่ควรศึกษาวิจัย อีกหลากหลายประเด็น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมเป็นนามธรรม เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อ ยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน เพราะมนุษย์เรามีถิ่นกำเนิดที่ต่างกัน มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมที่ต่างกัน ตลอดจนมีสติปัญญาภูมิความรู้ที่แตกต่างกัน ดังเช่น ตามนัยอรรถกถา เปรียบสติปัญญาของมนุษย์ดังดอกบัว 4 เหล่า คือ

ดอกบัวพื้หน้า (อุกคฤติญญ) พวกที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมก็สามารถรู้ และเข้าใจในเวลาอันรวดเร็ว เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่พื้หน้า เมื่อต้องแสงอาทิตย์ก็เบ่งบานทันที

ดอกบัวปริมน้ำ (วิปจิตัญญ) พวกที่มีสติปัญญาปานกลาง เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติม จะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันไม่ช้า เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ปริมน้ำซึ่งจะบานในวันถัดไป

ดอกบัวใต้น้ำ (เนยยะ) พวกที่มีสติปัญญาน้อย แต่เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อ มีสติมั่นประกอบด้วยศรัทธา ปสาทะ ในที่สุดก็สามารถรู้และเข้าใจได้ในวันหนึ่งข้างหน้า เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ซึ่งจะค่อยๆ โผล่ขึ้นเบ่งบานได้ในวันหนึ่ง

ดอกบัวจมน้ำ (ปทปรมะ) พวกที่ไร้สติปัญญา และยังเป็นมิจฉาทิฎฐิ แม้ได้ฟังธรรมก็ไม่อาจเข้าใจความหมายหรือรู้ตามได้ ทั้งยังขาดศรัทธาปสาทะ ไร้ซึ่งความเพียร เปรียบเสมือนดอกบัวที่จมอยู่กับโคลนตมยังแต่จะตกเป็นอาหารของเต่าปลา ไม่มีโอกาสโผล่ขึ้นพ้นน้ำเพื่อเบ่งบานได้เลย

เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ดูจาก สติปัญญาภูมิความรู้ ของมนุษย์ดั่งดอกบัวสีเหล่าแล้ว จึงเห็นว่าเรื่อง เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมยิ่งสลับซับซ้อนขึ้นไปอีกยากที่ผู้คนบนโลกใบนี้จะเข้าใจและเห็นไปในทิศทางเดียวกันได้ จึงมีเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมบนโลกใบนี้อย่างมากมายและยากที่จะตัดสินได้ว่าเกณฑ์ไหนอย่างไรดี หรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง และเกณฑ์แบบไหนอย่างไรที่ถูกต้องเป็นสากล จึงฝากไว้เป็นข้อเสนอแนะในครั้งนี่

5.5 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจรรยาวัค ครั้นนี้เป็น อาจมีข้อมูลบางส่วนซึ่งยังไม่ครบถ้วนหรือยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของศาสนาเซน
2. เปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาเซน
3. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของลัทธิชินโต
4. เปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับลัทธิชินโต
5. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของลัทธิเต๋า
6. เปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับลัทธิเต๋า

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎก

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2532) **อรรถกถาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาน.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล**. ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

หนังสือภาษาไทย

- กীরติ บุญเจือ. (2528). **ชุดพื้นฐานปรัชญา : แก่นปรัชญากรีก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช..
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2540). **หลักการเอาชนะอุปสรรค**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ WISDOM, นนทบุรี.
- _____. (2533). **ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2550). **จริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชานะ พาซื่อ. (2547). **จริยศาสตร์ เอกสารคำสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณบรรณาการ.
- दनัย ไชโยธา. (2552). **นักคิด นักรู้ และนักการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน** . กรุงเทพฯ ฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ด๊บบลิว. ที. สเตซ (W.T.STACE) (ผู้แต่ง). (2514). **ปรัชญากรีก**. แปลโดยปรีชา ช้างขวัญยืน จากเรื่อง A Critical History of Greek Philosophy. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนิต อยุ่โพธิ์. (2529). **อานิสงส์ศีล 5**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนศิวพรจำกัด.
- บุญมี แทนแก้ว. (2550). **จริยศาสตร์ (ETHICS)**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- _____. (2552). **จริยธรรมกับชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพฯ ฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- _____. (2544). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ธนการพิมพ์.

- _____ . (2540). **พระพุทธศาสนากับปรัชญา (Buddhism and Philosophy)**. กรุงเทพฯ ฯ :
ว. เพ็ญรสกุล.
- _____ . (2527). **ปรัชญาฝ่ายบูรพทิศ**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชา
มนุษยศาสตร์และสังคมศึกษา วิทยาลัยบ้านสมเด็จพระยา.
- เบจามิน โจเวตต์ (Benjamin Jowett). (2543). **ปรัชญาความรัก**. แปลโดย พินิจ รัตนกุล จากเรื่อง
Symposium หนังสือในชุดปรัชญาของเพลโต. กรุงเทพฯ ฯ : ดับเบิลไอนายน์.
- _____ . (2515). **เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม**, แปลและเรียบเรียงโดย พินิจ รัตนกุล จากเรื่อง
เมโน (Meno). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2538). **ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____ . (2515). **ปรัชญากรีก แปลจาก A CRITICAL HISTORY OF GREEK**. โครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษย์ สหาคคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ ฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมมจิตโต). (2550). **ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ ฯ : ศยาม.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2540) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 8.
ฉลองสมโภชพระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรล้านนา, กรุงเทพฯ ฯ: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- _____ . **พุทธธรรม**. (2546). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที. (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2535). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ . **กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม**. (2533). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พระประมวล อุตตราสโย (น้อยทรง). (2544). **เปรียบเทียบจริยศาสตร์ (ทฤษฎีว่าด้วยความดี)**.
กรุงเทพมหานคร: เฉลิมมงคลการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2547). **ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (ประยูร ธมมจิตโต). (2537). **ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. กรุงเทพฯ ฯ
: บริษัทเคล็ดไทย.
- _____ . **พุทธศาสนากับปรัชญา**. (2533). กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.

- พระราชวรมณี (ประยูรต์ ปยุตโต). (2525). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). **ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม. ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง และคณะ. (2551). **จริยศาสตร์**. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. พินิจ รัตนกุล. (2514). **เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2516). **ทฤษฎีความรักของเพลโต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เพลโต. (2523). **อุดมรัฐ**. แปลโดย. ปรีชา ช่างขวัญยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฟื้น ดอกบัว. (2532). **ปวงปรัชญากรีก**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- _____. (2544). **ปวงปรัชญากรีก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยาม.
- _____. (2544). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ. รัตนา ต้นบุญเต็ก. (2523). **ปรัชญาคืออะไร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2548). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ศักดิโสภาคการิม.
- วศิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- _____. (2529). **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ. วิทย์ วิศทเวทย์. (2535). **จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วิธาน สุชีวงศ์. (2529). **อภิปรัชญา (Metaphysics)**. PY441. กรุงเทพฯ : มหาลัยรามคาแหง. สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- สมภาร พรหมทา. (2548). **พุทธปรัชญา : มนุษย์สังคมและปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพฯ : สยาม. สิวลี ศิริโล. (2530). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์จริยธรรมและเกณฑ์ตัดสินปัญหาทางจริยธรรมทางการแพทย์ในสมัยปัจจุบัน** รายงานผลการวิจัยสภาวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- _____. (2539). **จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สุขาวาน์ พลอยชุม. (2537). **จริยศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

สุวัฒน์ จันทรวงศ์. นพ. (2540). **ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สุภาพใจ.

บทความในวารสาร

พระเฉลย ฐิตวิโส. (2557, มีนาคม-มิถุนายน). ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในปรัชญาจรรยาวัจ.

วารสารธรรมทรรศน์ , 17-32.

พระสมปอง มนต์ชาติ (วงศ์สอาด). (ไม่ปรากฏ พ.ศ., ปีที่ 29 ฉบับที่ 1). การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์
ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท. **วารสารรามคำแหง ฉบับ**

มนุษยศาสตร์ , 9-14.

พระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒน์นวดิ). (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับการตัดแปลง
พันธุกรรมสิ่งมีชีวิตในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์**, 36-40.

วิทยานิพนธ์

พระมหาคำสอน เตชวโร (วงศ์เส). (2550). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องจุดสูงสุดและมาตรฐาน
การตัดสินทางจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาประภาส แสนเสน (ญาณเมธี). (2551). **ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์
ในมโหสถชาดก**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาเวชยันต์ กิตติโสภโณ (แก้วพวง). (2544) **การปกครองแบบธรรมรัฐ แนวพุทธศาสนาเถรวาท
กับการปกครองแบบอูตมรัฐของเพลโต : การศึกษาเปรียบเทียบ**. วิทยานิพนธ์
ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระสรสิช รักพรหม. (2537). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมืองของเพลโตกับแนวความคิด
ทางการเมืองของพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระสานนท์ จรณธมโม (เตียนวน). (2549) **การศึกษาเชิงวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมือง
ของเพลโตกับของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ป ยุต โต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ไพลิน เตชะวิวัฒนาการ. (2533). **การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญาเถรวาท กับในปรัชญาของคานท์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันวร จะนุ, (2541). **มโนทัศน์เรื่องความยุติธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขสันต์ จันทะโชโต. (2528). **การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมในพุทธปรัชญาและปรัชญาภควัทศิตา**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ จิตสุทธิธาน. (2519). **เกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

- J.O. Urmson. (1988). **Aristotle's Ethics**. Oxford : Basil Blackwell Inc.
- Jayatilleke. (1970). K. N. **Ethics in Buddhist Perspective**. Talks given in at the Buddhist Information Center. Colombo.
- Mary Hesse. (1967). **History of Ethics**. Encyclopedia of Philosophy III.
- Saddhatissa. H. (1970). **Buddhist Ethics**. London : George Allen & Unwind LTD.
- Sahakian, William S.(1968). **History of Philosophy**. New York : BANES AND NOBLE BOOBS.
- Samuel Enoch Stumpf. (1977). **Philosophy : History and Problems**. The United States of America : Mc Graw Hill.
- Sir David Ross. (1963). **Foundation of Ethics**. London : Oxford University Press.
- Willaim S. Sahakian. (1968). **History of Philosophy**, The United States of America : Barnes and Noble Inc.
- W.T. Jones. (1952). **A History of Western Philosophy**. Harcourt. Brace and Company Inc.

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ สกุล นายจิรเดช เกตุประยูร
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์สาขาวิชาศึกษาทั่วไป-สังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
พื้นที่ศาลายา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ คณะศิลปศาสตร์
พื้นที่ศาลายา 96 หมู่ที่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม 73170
4. ประวัติการศึกษา
ปริญญาโท ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย
ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
พุทธศาสนาและปรัชญา
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
  - ศึกษาเปรียบเทียบหลักอหิงสธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาเซน
  - ศึกษาสำรวจวัฒนธรรมประเพณีเพื่อจัดทำคู่มือท่องเที่ยวตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม
  - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน
คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
  - ศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านไทยทรงดำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม :
กรณีศึกษาบ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
  - วิธีระงับความรุนแรงตามแนวคิดในทางพุทธศาสนาเถรวาท
  - แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านไทยทรงดำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา
บ้านหนองเนิน ตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
  - ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับ
ปรัชญาจรรยา

1. ชื่อ สกุล นายทรงสิทธิ์ สอนรอด
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์สาขาวิชาศึกษาทั่วไป-ภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์
พื้นที่ศาลายา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ คณะศิลปศาสตร์
พื้นที่ศาลายา 96 หมู่ที่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม 73170
4. ประวัติการศึกษา
M.A. (Linguistics) University of Delhi, India
ปริญญาตรี ศาสนศาสตร์บัณฑิต (English) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
พุทธศาสนา
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
  - การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบ การตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม
  - ความต้องการการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม
  - การทดสอบแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ระบบ LearnSquare สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ
เพื่อการสื่อสาร
  - ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียนของอาจารย์สอนภาษาอังกฤษมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์
  - ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาทกับ
ปรัชญาจรรยา